

Til lovforslag nr. B 35. Betænkning afgivet af Retsudvalget den 21. maj 2002

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet, våbenloven, udleveringsloven samt lov om udlevering af lovovertrædere til Finland, Island, Norge og Sverige

(Gennemførelse af FN-konventionen til bekæmpelse af finansiering af terrorisme, gennemførelse af FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1373 (2001) samt øvrige initiativer til bekæmpelse af terrorisme m.v.)

[af justitsministeren (Lene Espersen)]

1. Ændringsforslag

Der er stillet 14 ændringsforslag til lovforslaget. Justitsministeren har stillet ændringsforslag nr. 9, 10, 13 og 14. Dansk Folkepartis medlemmer af udvalget har stillet ændringsforslag nr. 7, 8 og 12, og Enhedslistens medlem af udvalget har stillet ændringsforslag nr. 1-6 og 11.

2. Udvalgsarbejdet

Lovforslaget blev fremsat den 13. december 2001 og var til 1. behandling den 31. januar 2002. Lovforslaget blev efter 1. behandling henviset til behandling i Retsudvalget.

Møder

Udvalget har behandlet lovforslaget i 8 møder.

Teknisk gennemgang

Den 24. januar 2002 fik udvalget ved justitsministeren og dennes embedsmænd en teknisk gennemgang af lovforslaget, som blev suppleret med yderligere tekniske gennemgange af udvalgte dele af lovforslaget den 4. april og 8. maj 2002

Offentlig høring m.v.

Den 30. januar 2002 afholdt udvalget en offentlig heldags høring om lovforslaget og den 11. april 2002 et ekspertmøde om de edb-tekniske elementer i lovforslaget.

Høring

Et udkast til lovforslaget har inden fremsættelsen været sendt i høring, og den daværende justitsminister sendte den 30. oktober 2001 dette udkast til udvalget, jf. 2001-02, 1. samling, alm. del – bilag 119. Den 14. december 2001 sendte justitsministeren de indkomne høringssvar og den 11. januar 2002 et høringssnotat til udvalget.

Skriftlige henvendelser

Udvalget har i forbindelse med udvalgsarbejdet modtaget skriftlige henvendelser fra:

Amnesty International,
Digital Rights,
Professor, dr.jur. Ole Espersen, Det Retsvidenskabelige Institut B, Københavns Universitet,
Forbrugerrådet,
Flemming Lyngbeck Hansen, Gentofte,
IT-Brancheforeningen,

PROSA og

Jørn Vestergaard, København K

Justitsministeren har over for udvalget kommenteret de skriftlige henvendelser til udvalget.

Deputationer

Endvidere har IT-Brancheforeningen og PROSA mundtligt over for udvalget redegjort for deres holdning til lovforslaget.

Spørgsmål

Udvalget har stillet 153 spørgsmål til justitsministeren og 4 spørgsmål til udenrigsministeren til skriftlig besvarelse, som disse har besvaret.

Nogle af udvalgets spørgsmål og justitsministerens svar herpå er optrykt som bilag 2 til betænkningen.

Bilag

Præamblen til Rådets rammeafgørelse af 6. december 2001 om bekæmpelse af terrorisme er optrykt som bilag 3 til betænkningen. Henvendelsen af 8. april 2002 fra professor, dr.jur. Ole Espersen er optrykt som bilag 4 til betænkningen.

3. Præciseringer vedrørende de strafferetlige initiativer mod terrorisme

Socialdemokratiets, Venstres, Det Konservative Folkepartis, Socialistisk Folkepartis, Det Radikale Venstres og Enhedslistens medlemmer af udvalget vil særligt vedrørende de strafferetlige initiativer mod terrorisme anføre følgende:

En ganske væsentlig del af diskussionerne vedrørende dette lovforslag har omhandlet den foreslåede terrorismebestemmelse i straffelovens § 114. S, V, KF, SF, RV og EL erkender de vanskeligheder, en sådan paragraf medfører, idet bestemmelsen skal beskrive dilemmaet mellem at beskytte de grundlæggende frihedsrettigheder i et demokratisk og åbent samfund samtidig med, at bestemmelsen ikke må kunne misbruges til at underminere selv samme rettigheder og samfundsform. Et dilemma, som FN's Verdenserklæring om menneskerettigheder fra 1948 ligeledes indeholder i erklæringens sidste artikel (artikel 30): »Intet i denne erklæring må fortolkes som givende nogen stat, gruppe eller enkeltperson hjemmel til at inklude sig på nogen virksomhed eller foretage nogen handling, der tilsig-

ter at nedbryde nogen af de heri opregnede rettigheder og friheder.«

S, V, KF, SF, RV og EL ønsker at fremhæve, at begrebet terrorisme er defineret i forhold til den legitime stat, der bygger på de universelle værdier: menneskets værdighed, frihed, lighed og solidaritet, respekt for menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder. Den legitime stat bygger på princippet om demokrati og retsstatsprincippet. Terrorismen udgør en trussel for demokratiet, den frie udøvelse af menneskerettighederne og den økonomiske og sociale udvikling.

S, V, KF, SF, RV og EL lægger vægt på, at den foreslåede bestemmelse i § 114 skal fortolkes i lyset af den erklæring, som EU-landene nåede til politisk enighed om samtidig med EU-rammeafgørelsen om bekæmpelse af terrorisme. Efter denne erklæring omfatter rammeafgørelsen »handling, som alle Den Europæiske Unions medlemsstater anser for alvorlige overtrædelser af deres straffelove, begået af personer, hvis mål er en trussel mod deres demokratiske samfund, der respekterer retsstatsprincippet, og mod den civilisation, disse samfund bygger på. Rammeafgørelsen skal forstås på denne måde og kan ikke bruges som et argument for nu at betragte adfærd, som blev udført af mennesker, der handlede for at bevare eller genskabe disse demokratiske værdier, hvilket navnlig var tilfældet i visse medlemsstater under Anden Verdenskrig, som »terroristhandling«. Den kan heller ikke bruges til at anklage personer, der udøver deres legitime ret til at udtrykke deres meninger, for terrorisme, selv om de under udøvelsen af en sådan ret begår lovovertrædelser.«

S, V, KF, SF, RV og EL ønsker ligeledes at fremhæve den begrænsning i anvendelsesområdet for § 114, som kommer til udtryk i præamblen til EU-rammeafgørelsen. Af præamblen fremgår det bl.a., at »denne rammeafgørelse respekterer grundlæggende rettigheder, således som de garanteres ved den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, og således som de følger af medlemsstaternes fælles forfatningsmæssige traditioner, som generelle principper for fællesskabsretten. Den Europæiske Union overholder de principper, der anerkendes i artikel 6, stk. 2, i traktaten om den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder,

særlig kapitel VI. Intet i denne rammeafgørelse kan fortolkes på en måde, som indskrænker eller er til hinder for de grundlæggende frihedsrettigheder som f.eks. strejkeret, forsamlings-, forenings- eller ytringsfrihed, herunder retten til sammen med andre at oprette fagforeninger og til at blive medlem af fagforeninger for at forsvare sine interesser og den hertil knyttede ret til at demonstrere.«

Der henvises til præambelen til rammeafgørelsen, der er optrykt som bilag 3 til betænkningen.

S, V, KF, SF, RV og EL ønsker på den baggrund at understrege, at bestemmelsen i § 114 skal læses med de begrænsninger, der følger heraf. Når det konkret skal vurderes, om en begået handling er omfattet af den foreslåede bestemmelse i § 114, må der derfor foretages en samlet vurdering af alle sagens elementer. I lyset af den nævnte råds erklæring og præambelen til rammeafgørelsen skal et element i denne samlede vurdering være, om en handling er rettet mod besættelsesmagter m.v. Det kan i den forbindelse indgå, hvorledes det internationale samfund stiller sig i forhold til det pågældende land, f.eks. via FN-resolutioner.

Der henvises til svarene på spørgsmål nr. 99, 101 og 150, der er optrykt som bilag 2 til betænkningen.

S, V, KF, SF, RV og EL ønsker endvidere at fremhæve justitsministerens tilkendegivelse om, at eventuelle lovovertrædelser, der måtte blive begået som led i en faglig konflikt her i landet eller i forbindelse med lovlige demonstrationer vanskeligt vil falde ind under den foreslåede bestemmelse i § 114. Det er dog samtidig klart, at handlinger, der er omfattet af den foreslåede bestemmelse i § 114, ikke bliver straffrie, alene fordi de måtte blive begået i tilknytning til en faglig konflikt.

Der henvises til svarene på spørgsmål nr. 23 og 113, der er optrykt som bilag 2 til betænkningen.

Lovforslaget udvider det strafbare område for medvirken, hvilket under Folketingets behandling af lovforslaget har ført til en række spørgsmål om begrebet »forsæt« og dets grader. Lovforslagets bestemmelser om blandt andet terrorisme og finansiering af terrorisme omfatter alle forsætlige forhold. Det er således en betingelse for strafansvar efter §§ 114-114 b, at den pågældende har handlet forsætligt. I relation til f.eks.

en bidragsyder vil det normalt sige, at bidragsyderen i det konkrete tilfælde skal have været bekendt med eller have indset det som overvejende sandsynligt, at der var tale om en terrororganisation. S, V, KF, SF, RV og EL lægger i den forbindelse vægt på justitsministerens oplysninger om, at spørgsmålet om anvendelse af forsætsformen »dolus eventualis« i forbindelse med de foreslåede bestemmelser normalt vil være af meget teoretisk karakter.

Der henvises til svarene på spørgsmål nr. 117 og 118, der er optrykt som bilag 2 til betænkningen.

En væsentlig del af den offentlige debat om bekæmpelse af terrorisme har kredset om de særlige lister over terrorister, terrororganisationer m.v. i henholdsvis FN- og EU-regi. S, V, KF, SF, RV og EL ønsker derfor at understrege, at listernes eneste umiddelbare retlige virkning er pligten til at infrysse disse personers og organisationers finansielle midler. Opstår der under en dansk straffesag spørgsmål om straf for overtrædelse af en af de foreslåede bestemmelser i straffelovens §§ 114-114 b, vil de danske domstole skulle foretage en selvstændig vurdering på grundlag af bevismaterialet i den konkrete sag. Det forhold, at en organisation optages på EU's lister over terrororganisationer, er derfor ikke i sig selv ensbetydende med, at det under en eventuel straffesag her i landet vil kunne anses for bevist, at der er tale om en terrororganisation.

Der henvises til svarene på spørgsmål nr. 91 og 131, der er optrykt som bilag 2 til betænkningen.

4. Indstillinger og politiske bemærkninger

Et flertal i udvalget (S, V, KF, RV og KRF) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af justitsministeren under nr. 9, 10, 13 og 14 stillede ændringsforslag.

Socialdemokratiets, Venstres, Det Konservative Folkepartis og Det Radikale Venstres medlemmer af udvalget er enige med justitsministeren i, at de foreslåede strafferetlige initiativer er nødvendige i kampen mod terrorisme. En del af ændringerne er til opfyldelse af Danmarks internationale forpligtelser. Disse ændringer gør det bl.a. muligt for Danmark at ratificere FN's terrorfinansieringskonvention, ligesom Danmark kan ophæve sit parlamentariske forbehold over for EU's rammeafgørelse om bekæmpelse af ter-

rorisme. Med lovforslaget styrkes således det strafferetlige værn mod terrorisme, og politiets efterforskningsmuligheder forbedres.

Vedrørende de strafferetlige aspekter af lovforslaget henviser S, V, KF og RV til det ovenfor under pkt. 3 anførte, idet partierne desuden finder det vigtigt at understrege, at selve vurderingen af, hvorvidt der bør rejses tiltale, foretages af justitsministeren som øverste anklagemyndighed og under parlamentarisk ansvar. Denne vurdering er principielt juridisk, men S, V, KF og RV erkender, at denne vurdering indeholder elementer af politisk karakter, navnlig i den forstand, at en handling, der eventuelt vil være omfattet af den foreslåede bestemmelse i § 114, kan være udført på en politisk baggrund, herunder ud fra bestemte politiske motiver, jf. herved den begrænsning i bestemmelsens anvendelsesområde, som følger af den omtalte rådserklæring og præambelen til rammeafgårelsen. S, V, KF og RV finder det også på den baggrund korrekt, at påtalekompetencen bæres af et politisk ansvar, men ønsker dog samtidig at understrege, at vurderingen af, om en handling falder ind under bestemmelsen i § 114, i sidste ende foretages af domstolene.

Der henvises til svarene på spørgsmål nr. 119 og 120, der er optrykt som bilag 2 til betænkningen.

Angående logning af trafikdata vedrørende telekommunikation er S, V, KF og RV enig med justitsministeren i, at der er behov for at sikre, at oplysninger om teletrafik er tilgængelige med henblik på politiets gennemførelse af indgreb i meddelelseshemmeligheden. S, V, KF og RV finder herved, at lovforslaget og de tilkendegivelser, der er kommet fra justitsministeren i forbindelse med ministerens besvarelse af udvalgets spørgsmål, sikrer en rimelig balance mellem på den ene side hensynet til politiets efterforskningsmuligheder i sager om alvorlig kriminalitet og på den anden side hensynet til privatlivets fred.

S, V, KF og RV har noteret sig justitsministerens oplysninger om, at det ikke under udvalgets behandling af lovforslaget har været muligt at give mere detaljerede oplysninger om indholdet af den påtænkte regulering, idet de nærmere regler om logningspligten vil være af ganske detaljeret karakter, og idet de tidsmæssige rammer ikke har tilladt, at der har kunnet skabes

klarhed over alle de tekniske aspekter af lovforslaget, herunder gennem inddragelse af tele- og internetbranchen.

Justitsministeren har oplyst, at det er hensigten at fastsætte de nærmere regler om logningspligtens indhold og omfang efter dialog med tele- og internetudbydere. S, V, KF og RV er enig med ministeren i, at dette er afgørende – ikke mindst for at sikre en hensigtsmæssig teknologisk udformning af reglerne.

S, V, KF og RV lægger vægt på oplysningerne om, at der med den foreslåede logningspligt alene vil blive tale om at registrere og opbevare trafikdata og således ikke oplysninger om indholdet af kommunikationen.

Der henvises til svaret på spørgsmål nr. 104, der er optrykt i bilag 2 til betænkningen.

Begrebet udbydere af telenet og teletjenester er bredt formuleret, og S, V, KF og RV lægger i den forbindelse vægt på ministerens oplysninger om, at eksempelvis en arbejdsgiver ikke vil skulle foretage logning af de ansattes teletrafik, når de anvender en af arbejdsgiverens computere på arbejdspladsen, og at en skole eller et universitet ikke skal logge elevernes eller studenternes brug af uddannelsesinstitutionens computere til internettrafik og anden elektronisk kommunikation.

Der henvises til svaret på spørgsmål nr. 123, der er optrykt som bilag 2 til betænkningen.

Endvidere lægger S, V, KF og RV vægt på justitsministerens oplysninger om, at der i forbindelse med den nærmere regelfastsættelse vil skulle foretages en hensigtsmæssig afgrænsning af den omfattede personkreds gennem eksempelvis en »bagatelgrænse«, hvorefter mindre udbydere (f.eks. mindre andelsboligforeninger, foreninger og lignende) ikke generelt skal logge trafikdata i 1 år, og gennem en teknologispecifik afgrænsning i det omfang, det vil være nødvendigt at undtage særlige typer af tjenester fra logningspligten.

S, V, KF og RV har noteret sig justitsministerens oplysninger om, at logningen af trafikdata vil kunne ske på den måde, der passer den enkelte udbyder bedst, når blot udbyderen er i stand til at opfylde forpligtelsen til at bistå politiet ved gennemførelsen af indgreb i meddelelseshemmeligheden.

For så vidt angår de sikkerhedsmæssige aspekter af dataopbevaringen, har S, V, KF og

RV noteret sig justitsministerens oplysninger om, at trafikdata vedrørende internet og elektronisk post ikke er omfattet af persondatalovens bestemmelser om følsomme oplysninger, at Datatilsynet således ikke har inspektionskompetence, og at lovforslaget ikke lægger op til ændringer i tilsynets opgaver i forbindelse med internetudbydere og teleselskabers logning af oplysninger om internet- og teletrafik.

S, V, KF og RV lægger samtidig vægt på ministerens oplysninger om, at det følger af den almindelige bestemmelse i persondatalovens § 58 – hvorefter Datatilsynet af egen drift eller efter klage fra en registreret påser, at behandling af personoplysninger finder sted i overensstemmelse med loven – at Datatilsynet efter lovens nærmere regler vil føre tilsyn med den logning m.v., der følger af den foreslåede bestemmelse i retsplejeloven. Datatilsynet vil herunder kunne kræve enhver oplysning, der er af betydning for dets virksomhed, jf. persondatalovens § 62, stk. 1.

Der henvises til svaret på spørgsmål nr. 148, der er optrykt i bilag 2 til betænkningen.

S, V, KF og RV er enig med ministeren i, at Datatilsynets beføjelse til uden retskendelse at foretage husinspektioner m.v., der efter det oplyste i øvrigt kun gælder i forhold til private dataansvarlige, herunder udbydere af telenet, i det omfang, den pågældende behandling er omfattet af bestemmelserne i loven om bl.a. behandling af særligt følsomme oplysninger, ikke bør udstrækkes til også at gælde i forbindelse med behandling af oplysninger om teletrafik.

Endelig har S, V, KF og RV noteret sig, at justitsministeren er indstillet på forud for udstedelsen af en bekendtgørelse om det nærmere omfang af logningspligten at orientere Folketingets Retsudvalg med henblik på, at udvalget kan få mulighed for at drøfte et udkast til bekendtgørelse.

Et *mindretal* i udvalget (DF) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de under nr. 7-10 og 12-14 stillede ændringsforslag.

Dansk Folkeparti finder det påkrævet, at der i den vestlige, demokratiske verden sættes stærkt ind for at beskytte befolkningerne og demokratiet mod terrororganisationer, der vil omstyrte retssamfundet og folkestyret.

Den antiterrorlovgivning, der nu gennemføres i Danmark – og tilsvarende lovgivning i andre

vestlige lande – indeholder en række værktøjer, der kan benyttes i bekæmpelsen af terrorisme. Dansk Folkeparti kan tilslutte sig hovedelementerne i lovforslaget.

Dansk Folkeparti har lyttet til den kritik, der er rejst af sagkyndige.

På flere punkter er kritikken ganske vidtgående. Dansk Folkeparti deler den generelle opfattelse, at så vidtrækkende lovændringer som dem, der er tale om i dette lovforslag, under normale forhold kun bør gennemføres efter et omfattende udredningsarbejde, der belyser alle aspekter af lovændringerne og ikke udelader betænkelighederne. Justitsministerens udtalelser under lovforslagets behandling indeholder imidlertid meget klare tilsagn om, at der ved administrationen af lovændringerne ikke vil blive slækket afgørende på de nødvendige retssikkerhedshensyn. Dansk Folkeparti lægger meget vægt på disse tilkendegivelser.

Den kritik, der er fremført fra flere eksterne eksperter, fører til, at Dansk Folkeparti stiller tre ændringsforslag, dels vedrørende udlevering af danske statsborgere til strafforfølgning i udlandet, dels vedrørende hemmelig ransagning. I øvrigt indstilles lovforslaget til *vedtagelse*.

Et *andet mindretal* i udvalget (SF) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling, men vil stemme for ændringsforslag nr. 1-6, 9, 10, 13 og 14.

Et *tredje mindretal* i udvalget (EL) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling, men vil stemme for ændringsforslag nr. 1-6 og 11.

Socialistisk Folkepartis og Enhedslistens medlemmer af udvalget er – trods deres indstilling om lovforslagets *forkastelse* ved 3. behandling – imidlertid tilfreds med de forsøg, man fra udvalgsflertallets side har gjort for at skærpe fortolkningen af lovforslaget, og støtter derfor konkret de enkelte præciseringer, jf. ovenfor under pkt. 3.

For SF og EL er terrorisme afskyvækkende i enhver form. Angreb på civile skal bekæmpes. Spørgsmålet er imidlertid, hvordan man forebygger, d.v.s. forhindrer rekruttering af terrorister i stedet for kun at beskæftige sig med, hvordan man straffer dem, når de har begået den forfærdelige handling.

I den forbindelse bør man være opmærksom på, at mange af de terrorhandlinger, der udføres, ikke sjældent fører til, at terroristen selv dræbes. Dette forhold sætter de foreslåede øgede straffesatser i relief. En person, der er villig til at begå selvmord, lader sig næppe true af en trussel om fængselsstraf på livstid.

Tilvejebringelsen af lovforslaget var præget af dramatik og megen hastværk. Men det var også en dramatisk baggrund, hvorpå man i såvel FN som EU traf beslutningen om, at landene skulle gennemføre ændringer i de enkelte landes straffelovgivning. FN er endnu ikke blevet enig om en definition på terror. EU valgte at fastlægge en definition, der er blevet kraftigt kritiseret både i Danmark og i andre EU-lande.

Det hastværk, hvormed den daværende danske regering valgte at lave det danske lovudkast, betød, at der var mange mangler. Disse mangler blev ikke i tilstrækkeligt omfang fanget op af de høringssvar, som førte til de ændringer, der blev indsat i den nuværende regerings lovforslag. De to regeringer har endvidere ikke i tilstrækkelig grad forsøgt at udnytte den betydelige frihed, EU-rammeafgåelsen giver med hensyn til national udmøntning.

Samtidig virker det uheldigt, at der som et led i gennemførelsen af den såkaldte »antiterrorpakke« indføres en lang række andre lovændringer, blandt andet regler som giver politiet ekstra beføjelser, der intet har at gøre med de forpligtelser, som følger af den rammeafgåelse, EU har vedtaget. SF og EL vil ikke afvise, at der kan være behov for at lave et serviceeftersyn af politiets efterforskningsmuligheder, men så skal det være på baggrund af grundige overvejelser og ikke under dække af, at det er nødvendigt af hensyn til bekæmpelse af terrorisme.

Folketingets Retsudvalg har i sin behandling af lovforslaget afholdt en offentlig høring og en lang række interne høringer og stillet et utal af spørgsmål for på den måde at forsøge at få skabt så megen klarhed som muligt over lovforslagets konsekvenser. På den baggrund er det utilfredsstillende, at gennemførelsen af lovforslaget skal ske med en sådan hast, at justitsministeren i flere svar må tilføje, at tiden forhindrer en grundig besvarelse. EU-rammeafgåelsen skal senest gennemføres i medlemslandenes lovgivning ved udgangen af 2002. Der er således ingen ydre be-

grundelse for at gennemføre lovforslaget i dette folketingsår.

SF og EL finder dog på trods af udvalgsflertallets ovenstående præciseringer, at definitionen af, hvad terrorisme er, fortsat er alt for uklar. De foreslåede bestemmelser er særdeles upræcise og vidtgående og kan underlægges en lang række fortolkninger. Det skaber en situation, hvor den almindelige borger ikke præcist ved, hvad der er kriminelt. Det er meget uheldigt.

Nu er der næppe mange borgere i Danmark, der vil komme i konflikt med de alvorlige straffebestemmelser. Det, der derimod vil interessere den almindelige borger, er fortolkningen heraf, når man deltager i en indsamling.

Meget arbejde for demokrati rundt omkring i verden er afhængigt af indsamlede penge fra den rige verden. Et eksempel på, at indsamlede penge og støtteerklæringer m.v. har ændret et samfunds struktur, er ANC's kamp mod apartheidstyret i Sydafrika. På grund af, at støtten til ANC efterhånden blev verdensomspændende med deraf følgende FN-initiativer, ville de sidste indsamlede penge næppe blive fortolket som indsamling af midler til en terrorbevægelse. Men i den første spæde start var der f.eks. mange borgerlige partier i Danmark, der kaldte ANC en terrorbevægelse. Det sætter definitionen i relief. Og det sætter fokus på en strafferamme på 10 år for at indsamle midler til bevægelser, der f.eks. med forsæt til at destabilisere et lands grundlæggende samfundsmæssige strukturer forstyrrer trafikikkerheden på en måde, der forårsager betydelige økonomiske tab, jf. den foreslåede § 114 a sammenholdt med § 114, stk. 1, nr. 4.

SF og EL har i den forbindelse noteret sig, at justitsministeren i sager om indsamling ikke mener, at en bidragsyder kan blive straffet, men SF og EL skal dog pege på, at den organisation, der står for indsamlingen, jo kan risikere at blive omfattet af straffebestemmelsen.

Og selv om terrorisme afgrænses til at være i forhold til en stat, der bygger på de universielle værdier, jf. indledningen til udvalgsflertallets betænkningssbidrag, så vil der altid være en vis tidsperiode, hvor det internationale samfund endnu ikke har accepteret, at en anerkendt stat bygger på udemokratiske principper. ANC's kamp i Sydafrika er et eksempel.

SF og EL havde derfor gerne set, at man kunne få en eller anden form for forhåndsgodkendelse

af indsamlinger til fordel for bevægelser, således at organiseringen af indsamlinger til humanitære formål ikke skal kunne udsættes for den risiko, at man efterfølgende kan se frem til en alvorlig straf, hvis der er begået fejl i de forudgående undersøgelser, før indsamlingen besluttet.

Professor, dr.jur. Ole Espersen har endvidere påpeget et problem i spørgsmålet om at rejse sager efter terrorismebestemmelserne. Ole Espersen påpeger i sin henvendelse, der er optrykt som bilag 4 til betænkningen, at det er en politisk beslutning, hvorvidt der skal rejses sag, idet det er justitsministeren, der har retten til at rejse sag. Man kan derfor ikke se bort fra, at et politisk pres fra et flertal i Folketinget eller fra et centralt støtteparti for regeringen kan føre til, at sager bliver rejst. SF og EL er i den forbindelse naturligvis opmærksomme på, at de danske domstole har en kvalitet og en uafhængighed, som kun fører til domfældelse, hvis der er hold i anklagen. Men den blotte risiko for at få rejst en sag er efter SF's og EL's opfattelse som regel så ødelæggende for en humanitær organisation, at den vil være tilbageholdende med at støtte sager og bevægelser, som der ikke er konsensus om i det danske samfund.

Desuden finder SF og EL, at spørgsmålet om datalogning langt fra er afklaret nok til, at der kan gives bemyndigelse til ministeren. Dels er der de principielle retssikkerhedsmæssige betæneligheder ved at indføre øget overvågning, dels vil de store ekstraudgifter, der kan blive påført internetudbydere som f.eks. andelsboligforeninger og andre, kunne medføre en urimelig konkurrenceforvridning til fordel for de store udbydere.

Enhedslistens medlem af udvalget er enig i, at der er behov for en særlig bestemmelse i straffeloven vedrørende terrorisme. EL vil derfor uden for betænkningen stille et ændringsforslag om en anden definition i straffelovens § 114, hvor der tages udgangspunkt i, at terror handler om at skræmme befolkningen, og at de handlinger, der skal være omfattet, er angreb på civile. For at benytte en definition, der kendes i forvejen, vil EL foreslå, at terror defineres som krigsforbrydelser foretaget i fredstid. EL vil kunne støtte lovforslaget, såfremt dette ændringsforslag og EL's ændringsforslag om at udtage alle de dele af lovforslaget, der ikke hænger direkte sammen med terrorbekæmpelse, bliver vedtaget.

Socialistisk Folkepartis medlem af udvalget havde gerne set, at der havde været mere tid til at få udformet en terrorismebestemmelse, der er mere klar og præcis end den af regeringen foreslåede, da SF finder, der er behov for en særlig bestemmelse i straffeloven, der kriminaliserer terrorisme i udlandet. SF vil dog ikke kunne støtte Enhedslistens bebudede ændringsforslag på grund af den korte tid, der har været til at få dette ændringsforslag behandlet.

Enhedslistens medlem af udvalget finder det endvidere uheldigt, at der i lovforslaget er medtaget en grundlæggende ændring af udleveringsloven, således at danske statsborgere fremover kan udleveres til andre EU-lande til strafforfølgning ikke kun på mistanke om terrorisme, men også for en lang række andre forbrydelser.

Tjóðveldisflokkurinn, Inuit Ataqatigiit og Siunmut var på tidspunktet for betænkningens afgivelse ikke repræsenteret med medlemmer i udvalget og havde dermed ikke adgang til at komme med indstillinger eller politiske udtalelser i betænkningen.

En oversigt over Folketingets sammensætning er optrykt i betænkningen.

5. Ændringsforslag med bemærkninger

Ændringsforslag

Af et *mindretal* (EL), tiltrådt af et *mindretal* (SF):

Til titlen

1) I titlen udgår »retsplejeloven,« og », udleveringsloven«.

[Konsekvensændring]

Til § 1

2) Før nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»01. § 25 affattes således:

»§ 25. En juridisk person kan straffes med bøde. For overtrædelse af anden lovgivning straffes juridiske personer, når det er bestemt ved eller i medfør af lov.«

[Strafansvar for juridiske personer]

3) Nr. 2 udgår.

[Penge skal ikke kunne konfiskeres]

4) Efter nr. 5 indsættes som nyt nummer:

»02. § 136, stk. 2, ophæves.«

[Afkriminalisering af at bifalde en terrorhandling]

5) Nr. 9 affattes således:

»9. § 306 ophæves.«

[Strafansvar for juridiske personer]

Til § 2

6) Paragraffen udgår.

[Ændringerne i retsplejeloven udgår]

Af et *mindretal* (DF):

7) Nr. 5 udgår.

[Fastholdelse af nuværende retstilstand vedrørende hemmelig ransagning]

8) I det under nr. 6 foreslåede § 799, stk. 3, 1. pkt., indsættes efter »gentagne ransagninger« ordene: », såfremt efterforskningen angår en lovovertrædelse omfattet af straffelovens § 114«.

[Gentagne ransagninger begrænses til straffelovens § 114]

Af *justitsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af EL):

Til § 3

9) Nr. 1 affattes således:

»1. § 15, stk. 4, ophæves.

Stk. 5 bliver herefter stk. 4.«

[Konsekvensændring]

10) Efter nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»01. I § 22, stk. 2, nr. 1, og § 101, stk. 1, litra b, ændres »§ 15, stk. 2 og 4« til: »§ 15, stk. 2«.

[Konsekvensændring]

Til § 5

Af et *mindretal* (EL):

11) Paragraffen udgår.

[Ændringerne af udleveringsloven udgår]

Af et *mindretal* (DF):

12) Den under nr. 1 foreslåede affattelse af § 2 affattes således:

»§ 2. Udlevering af en dansk statsborger til strafforfølgning i en anden stat kan kun ske, hvis

en handling, der svarer til den lovovertrædelse, for hvilken der søges udlevering, efter dansk ret vil være en overtrædelse af straffelovens § 114.«
[Kun udlevering for overtrædelse af § 114]

Af *justitsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af EL):

Til § 7

13) I stk. 1 indsættes efter »stk. 2«: »og 3«.
[Konsekvensændring]

14) Efter stk. 1 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 2. § 3, nr. 1 og 01, træder dog først i kraft den 1. juli 2002.«

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

[Konsekvensændring]

Bemærkninger

Til nr. 1

Ændringsforslaget er en konsekvens af ændringsforslag nr. 6 og 11, hvorved ændringerne af retsplejeloven og udleveringsloven foreslås taget ud af lovforslaget.

Til nr. 2 og 5

Ændringsforslagene indebærer, at reglerne om strafansvar for juridiske personer samles i straffelovens almindelige del. Oprindeligt vedrørte § 306 kun meget få forbrydelser. Derfor kunne den placeres i den specielle del. Nu foreslås det, at juridiske personer skal kunne straffes for alle overtrædelser af straffeloven, og derfor hører bestemmelsen hjemme i almindelig del. Her findes alle de bestemmelser, der gælder alle overtrædelser af straffeloven. § 25 skal alligevel ændres, da den ellers er vildledende. En parallel til den foreslåede formulering af § 25 findes i § 19.

Til nr. 3

Lovforslagets tilføjelse til § 77 a betyder, at penge, som man besidder fuldt lovligt, kan konfiskeres, hvis der er mistanke om, at man vil bruge dem til noget kriminelt. Det foreslås, at denne tilføjelse til § 77 a udgår.

Til nr. 4

§ 136, stk. 2, er den bestemmelse, der gør det kriminelt at bifalde en terrorhandling, der er begået. Konsekvensen af at ophæve denne bestem-

Bet. o. lovf. vedr. straffeloven m.v.

melse vil derfor være, at en sådan ytring ikke kriminaliseres.

Til nr. 6

Ændringsforslaget indebærer, at de foreslåede ændringer af retsplejeloven tages ud af lovforslaget. Hvis ændringsforslaget vedtages, vil Enhedslisten til lovforslagets 3. behandling stille ændringsforslag om konsekvensændringer i lovforslagets § 7 og § 8.

Til nr. 7 og 8

Med ændringsforslagene vil der fortsat være adgang til at foretage ransagning i samme omfang, som det er tilfældet i dag, i forbindelse med efterforskning af kriminalitet. Ændringsforslagene fører til, at der derudover skabes lovhjemmel til at foretage hemmelige, gentagne ransagninger i forbindelse med efterforskning af en forbrydelse, der er omfattet af straffelovens § 114.

Ved ændringsforslagene opnås således overensstemmelse mellem det i lovforslagets overskrift anførte (»...øvrige initiativer til bekæmpelse af terrorisme«) og indholdet af de foreslåede bestemmelser om hemmelig ransagning. Ændringsforslagene vil, hvis de vedtages, betyde, at der ved efterforskning af andre forbrydelser end terrorforbrydelser fortsat gælder den samme domstolskontrol med ransagningskridt.

Det er Dansk Folkepartis opfattelse, at regeringens forslag i for vidt omfang unddrager domstolskontrollen med det væsentlige efterforskningsskridt, som ransagning er. Uanset behovet for effektivitet i efterforskningsarbejdet må det pointeres, at der ikke under udvalgsarbejdet er tilvejebragt nogen dokumentation for, at domstolskontrol med ransagning nogensinde har forhindret eller forsinket politiets efterforskningsarbejde. Tværtimod er det almindeligt anerkendt, at domstolene i sager om efterforskning med dygtighed har været i stand til at finde balancen mellem hensynet til retssikkerheden og hensynet til effektivitet i efterforskningsarbejdet.

Dansk Folkeparti finder det derfor ønskeligt, at domstolene fortsat udøver effektiv kontrol med de vigtigste efterforskningsskridt, og har derfor stillet ændringsforslagene, der alene åb-

ner for udvidet adgang til hemmelig ransagning ved terrorismeforbrydelser.

Til nr. 9 og 10

Ændringen af § 3 (ændringen af stykkebetegnelsen i nr. 1) er en konsekvens af lov nr. 258 af 8. maj 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet og lov om international fuldbyrdelse af straf m.v. (Gennemførelse af EU-retshjælpskonventionen, den 2. tillægsprotokol til Europarådets retshjælpskonvention og EU-rammeafgørelse om fælles efterforskningsforhold). Ved denne lov indsættes i § 15 i lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet et nyt stk. 3 og et stk. 5. Det er derfor nødvendigt at ændre stykkebetegnelsen i nærværende lovforslag samtidig hermed.

Ændringen af § 3 (indsættelsen af et nyt nummer) er en konsekvens af lovforslagets § 3, nr. 1, hvorved § 15, stk. 4 (tidligere stk. 3, jf. ovenfor), i lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet foreslås ophævet. I overensstemmelse hermed foreslås lovens henvisninger til bestemmelsen ophævet.

Til nr. 11

Ændringsforslaget indebærer, at de foreslåede ændringer af udleveringsloven tages ud af lovforslaget. Hvis ændringsforslaget vedtages, vil Enhedslisten til lovforslagets 3. behandling stille ændringsforslag om konsekvensændringer i lovforslagets § 7.

Til nr. 12

Ændringsforslaget betyder, at udlevering af danske statsborgere til strafforfølgning i udlandet alene kan finde sted, hvis den strafbare handling, for hvilken der søges udlevering, er omfattet af terrorisme-paragraffen i straffelovens § 114.

Ved ændringsforslaget opnås således overensstemmelse mellem det i lovforslagets overskrift anførte (»...øvrige initiativer til bekæmpelse af terrorisme«) og indholdet af de foreslåede bestemmelser om udlevering.

Til nr. 13 og 14

De i bemærkningerne til ændringsforslag nr. 9 og 10 nævnte ændringer af § 15 i lov om konkur-

rence- og forbrugerforhold på telemarkedet, der gennemføres ved lov nr. 258 af 8. maj 2002, træder i kraft den 1. juli 2002.

Det er derfor nødvendigt at ændre ikrafttrædelsesdatoen for den i nærværende lovforslag

foreslåede ophævelse af § 15, stk. 4 (tidligere stk. 3) og den forelåede ændring af § 22, stk. 2, nr. 1, og § 101, stk. 1, litra b, til den 1. juli 2002, det vil sige samtidig med ikrafttrædelsen af lov nr. 258 af 8. maj 2002.

Inge Dahl-Sørensen (V) Birthe Rønn Hornbech (V) nfm. Karsten Nonbo (V) Jørgen Winther (V)

Peter Skaarup (DF) Per Dalgaard (DF) Helge Adam Møller (KF) Lars Barfoed (KF)

Jann Sjursen (KRF) Erling Christensen (S) Lissa Mathiasen (S) Morten Bødskov (S)

Per Kaalund (S) Sandy Brinck (S) Anne Baastrup (SF) fmd. Elisabeth Arnold (RV)

Line Barfod (EL)

Tjóðveldisflokkurin, Inuit Ataqatigiit og Siumut havde ikke medlemmer i udvalget.

Folketingets sammensætning

Venstre, Danmarks Liberale Parti (V)	56*	Enhedslisten (EL)	4
Socialdemokratiet (S)	52	Kristeligt Folkeparti (KRF)	4
Dansk Folkeparti (DF)	22	Tjóðveldisflokkurin (TF)	1
Det Konservative Folkeparti (KF)	16	Inuit Ataqatigiit (IA)	1
Socialistisk Folkeparti (SF)	12	Siumut (SIU)	1
Det Radikale Venstre (RV)	9	Uden for folketingsgrupperne (UFG)	1

* Heraf 1 medlem valgt på Færøerne

Bilag 1**Oversigt over bilag vedrørende L 35**

Bilagsnr.	Titel
1	Henvendelse af 5/12-01 fra Flemming Lyngbeck Hansen, Gentofte
2	Spm. 1 om kommentar til henvendelse af 5/12-01 fra Flemming Lyngbeck Hansen, Gentofte, til justitsministeren
3	Høringssvar, fra justitsministeren
4	Spm. 2 om kriterierne for deltagelse i danske terrororganisationer i modsætning til internationale terrororganisationer, til justitsministeren
5	Tilmelding til teknisk gennemgang den 24/1-02
6	Kommenteret høringsoversigt, fra justitsministeren
7	Programudkast, tilmelding og udpegning af ordførere til høringen den 30. januar 2002
8	Spm. 3 om kommentar til brev fra ngo'er, til justitsministeren
9	Spm. 4 om fornyet høringsrunde af høringsparterne, til justitsministeren Spm. 5 om fornyet høringsrunde, til justitsministeren
10	Retskonsulentens notat vedrørende regeringens »anti-terrorpakke« (bekæmpelse af terrorisme)
11	Offentliggørelse af retskonsulentens notat, jf. L 35 - bilag 10
12	Svar på spm. 1 om kommentar til henvendelse af 5/12-01 fra Flemming Lyngbeck Hansen, Gentofte, fra justitsministeren
13	Program og deltagerliste m.m. til høringen den 30/1-02 i Landstingssalen
14	Notat af professor Gorm Toftegaard Nielsen fra høringen den 30/1-02
15	Forslag til Rådets rammeafgørelse om bekæmpelse af terrorisme
16	Det norske lovforslag vedrørende bekæmpelse af terrorisme
17	Spm. 6 om retsstilling for person, der sender penge til familie, der sender dem videre til en terrororganisation, til justitsministeren Spm. 7 om sikkerhedskrav ved opbevaring af digital signatur, til justitsministeren
18	Spm. 8 om logning af oplysninger om afsendelse af e-mail, til justitsministeren
19	Henvendelse af 29/1-02 fra Amnesty International
20	Spm. 9 om kommentar til henvendelse af 29/1-02 fra Amnesty International, til justitsministeren
21	Forslag til foreløbig plan for udvalgets arbejde med lovforslaget
22	Spm. 10 om forskellen på terrorlister i Rådets afgørelse og Rådets fælles holdning, til udenrigsministeren, kopi til justitsministeren Spm. 11 om, hvorfor Hizbollah og PFLP ikke er med på EU's terrorlister, til udenrigsministeren, kopi til justitsministeren Spm. 12 om opdeling, til udenrigsministeren, kopi til justitsministeren Spm. 13 om ændringer i EU's lister siden 27/12-01, til udenrigsministeren, kopi til justitsministeren
23	Kopi af dokumenter fra Rådet til orientering

Bilagsnr.	Titel
24	Medlem Søren Søndergaards debatindlæg i Politiken den 30/10-01 »Tingstedet: fire terrorister dømt til døden«
25	Svar på spm. 2 om kriterierne for deltagelse i danske terrororganisationer i modsætning til internationale terrororganisationer, fra justitsministeren
26	Svar på spm. 4 om fornyet høringsrunde af høringsparterne, fra justitsministeren Svar på spm. 5 om fornyet høringsrunde, fra justitsministeren
27	Spm. 14, om ansøgerlande til EU er omfattet af udleveringen, til justitsministeren
28	Artikel fra Lov & Ret 1/2002 fra lektor, lic.jur. Jørn Vestergaard »Anti-terrorpakken - den strafferetlige del«
29	Henvendelse af 6/2-02 fra Forbrugerrådet
30	Spm. 15 om kommentar til henvendelse af 6/2-02 fra Forbrugerrådet, til justitsministeren
31	Henvendelse af 1/2-02 fra PROSA
32	Spm. 16 om kommentar til henvendelse af 1/2-02 fra PROSA, til justitsministeren
33	Spm. 17 om sikkerhed for danske statsborgere ved udlevering, til justitsministeren Spm. 18 om Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 3, til justitsministeren
	Spm. 19 om straffeprocessuelle regler i forbindelse med udlevering, til justitsministeren
	Spm. 20 om at afvente europæisk rammeafgørelse om arrestordre, til justitsministeren
	Spm. 21 om at nægte udlevering, hvis strafansvar er forældet, til justitsministeren
34	Svar på spm. 3 om kommentar til brev fra ngo'er, fra justitsministeren
35	Spm. 22 om begrænsninger i ytringsfriheden, til justitsministeren Spm. 23, om demonstrationer ved topmøder er omfattet af terrorismedefinition, til justitsministeren
	Spm. 24 om fortolkningsbidrag til begrebet terrorisme, til justitsministeren
	Spm. 25 om, hvilke internationale organisationer der er beskyttet af terrorismebestemmelsen, til justitsministeren
	Spm. 26, om præsident Bushs støtte til oppositionen i Irak er omfattet af terrorismebestemmelsen, til justitsministeren
	Spm. 27, om stater er omfattet af terrorismebestemmelsen, til justitsministeren
	Spm. 28 om påtaloreglen i § 118 a, til justitsministeren
	Spm. 29 om vejledning for domstolene, til justitsministeren
	Spm. 30, om »modstandsret« er fortolkningsbidrag til terrorismebestemmelsen, til justitsministeren
	Spm. 31, om medvirkensbestemmelser går videre end FN-reglerne, til justitsministeren
	Spm. 32, om medvirkensregler rejser betænkeligheder, til justitsministeren
	Spm. 33 om andre udvidende medvirkensregler, til justitsministeren
	Spm. 34 om eksempler på § 114 b, til justitsministeren
	Spm. 35, om pengeinstitut kan være omfattet af medvirken, til justitsministeren
	Spm. 36 om, hvordan penge kan frygtes brugt ved strafbar handling, til justitsministeren
	Spm. 37, om konfiskationsbestemmelse rejser bevisproblemer, til justitsministeren
36	Spm. 38 om begrænsning af konfiskationsbestemmelse, til justitsministeren
36	Udskrift af høringen den 30/1-02
37	Henvendelse af 11/2-02 fra Digital Rights

Bilagsnr.	Titel
38	Spm. 39 om kommentar til henvendelse af 11/2-02 fra Digital Rights, til justitsministeren
39	Spm. 40 om statistik for domstolenes imødekommeelse af politiets anmodning om ransagningskendelse, til justitsministeren Spm. 41, om bestemmelse om hemmelig ransagning er overflødig, til justitsministeren Spm. 42 om ændringsforslag om begrænsning i pligt til at opbevare oplysninger, til justitsministeren Spm. 43, om politiet er forberedt til opbevaring af personoplysninger, til justitsministeren Spm. 44 om begrebet televirksomhed, til justitsministeren Spm. 45, om regler om teleoplysninger bedst gennemføres i retsplejeloven, til justitsministeren
40	Høringsnotat, fra justitsministeren
41	Materiale modtaget fra PROSA ved foretrædet den 19/2-02
42	Spm. 46 om kommentar til materiale modtaget fra PROSA ved foretrædet den 19/2-02, til justitsministeren
43	pm. 47 om »alvorlig skade« i terrordefinitionen i den foreslåede § 114, til justitsministeren Spm. 48 om, hvilke internationale organisationer der er omfattet af bestemmelsen i § 114, til justitsministeren Spm. 49 om blokade af et topmøde, til justitsministeren Spm. 50, om § 114 kun omfatter internationale organisationer, til justitsministeren Spm. 51 om, hvilke udenlandske myndigheder der er omfattet af § 114, til justitsministeren Spm. 52 om definition af »demokratiske« lande, til justitsministeren Spm. 53 om handlinger, der er omfattet af § 114, til justitsministeren Spm. 54 om, hvad en struktur er, til justitsministeren Spm. 55, om terrordefinitionen vil kunne fortolkes af en dansk domstol, til justitsministeren Spm. 56 om, hvilke typer terrorhandlinger der er omfattet af bestemmelsen i § 114, til justitsministeren Spm. 57 om angrebet den 11. september 2001, til justitsministeren Spm. 58 om kommentar til notatet fra professor Gorm Toftegaard Nielsen, til justitsministeren SSpm. 59, om Danmark er forpligtet til at indføre §§ 114 a og 114 b på den foreslåede måde, til justitsministeren Spm. 60, om Sverige og Norge har indført/foreslået tilsvarende regler, til justitsministeren Spm. 61 om terrororganisationer, til justitsministeren Spm. 62 om organisationer omfattet af § 114, til justitsministeren Spm. 63 om dataovervågningen, til justitsministeren Spm. 64 om yderligere ressourcer til Datatilsynet, til justitsministeren Spm. 65 om Datatilsynet, til justitsministeren Spm. 66 om registrering af al internettrafik, til justitsministeren Spm. 67 om udlevering af danske statsborgere, til justitsministeren Spm. 68 om ændringsforslag om udlevering af danske statsborgere, til justitsministeren Spm. 69 om kriterierne for udlevering af danske statsborgere, til justitsministeren Spm. 70 om ændringsforslag om kriterier for udlevering, til justitsministeren

Bilagsnr.	Titel
	Spm. 71 om overvågnings- og logningskrav, til justitsministeren
	Spm. 72 om uautoriseret aflytning af elektronisk kommunikation, til justitsministeren
	Spm. 73 om, hvilken institution der sikrer den afbalancerede sikkerhed, til justitsministeren
	Spm. 74 om, hvilke personer, grupper og sammenslutninger der er omfattet af bestemmelsen i § 114 a, til justitsministeren
	Spm. 75 om terrorhandlinger, til justitsministeren
	Spm. 76 om aflytningskendelse, til justitsministeren
	Spm. 77 om en erklæring fra en offentlig dansk myndighed, til justitsministeren
	Spm. 78 om indsamling til nødhjælp til et projekt, der organiseres af en gruppe, der omfattes af bestemmelsen, til justitsministeren
	Spm. 79 om, hvilke projekter der vil blive omfattet af bestemmelsen, til justitsministeren
	Spm. 80 om efterforskning af en mistanke om terrorvirksomhed, til justitsministeren
	Spm. 81 om efterforskning og evt. indhentning af retskendelse, til justitsministeren
	Spm. 82 om en liste over organisationer, der opfattes som terrororganisationer, til justitsministeren
	Spm. 83 om en liste over terrormistænkte, til justitsministeren
	Spm. 84 om overvågning af al dansk internetaktivitet, til justitsministeren
	Spm. 85, om Datatilsynet vil få tilført ekstra ressourcer, til justitsministeren
	Spm. 86 om dataaflysning med »snifferprogram«, til justitsministeren
	Spm. 87, om politiet kan gennemføre edition uden retskendelse over for journalister, advokater og andre, til justitsministeren
	Spm. 88 om forholdet mellem de danske lovforslag og EU-forordning af 27/12-2001, til justitsministeren
	Spm. 89 om støtte til organisationer på EU's liste over terrororganisationer/-personer, til justitsministeren
	Spm. 90 om en liste over organisationer/personer, som Danmark mener er terrorister, til justitsministeren
	Spm. 91 om, hvorledes en revision af EU's liste over terrororganisationer/-personer vil foregå, til justitsministeren
	Spm. 92 om forholdet mellem de danske lovforslag og EU's rammeafgørelse, til justitsministeren
	Spm. 93 om terrordefinition, til justitsministeren
44	Europarådets rekommandation 1550 (2002)
45	Spm. 94 om kommentar til Europarådets rekommandation 1550, til justitsministeren
46	Spm. 95 om kriterier for optagelse på og sletning af liste over terrororganisationer, til justitsministeren
	Spm. 96 om konfiskation og indefrysning af midler, til justitsministeren
47	Retskonsulentens notater om medvirkensbestemmelser
48	Spm. 97 om Tvindledelsens e-mails, til justitsministeren
49	Spm. 98 om organisationer omfattet af § 114, til justitsministeren
50	Svar på spm. 6 om retsstilling for person, der sender penge til familie, der sender dem videre til en terrororganisation, fra justitsministeren
51	Svar på spm. 14, om ansøgerlande til EU er omfattet af udleveringen, fra justitsministeren

Bilagsnr.	Titel
52	Svar på spm. 20 om at afvente europæisk rammeafgørelse om arrestordre, fra justitsministeren Svar på spm. 21 om at nægte udlevering, hvis strafansvar er forældet, fra justitsministeren
53	Svar på spm. 41, om bestemmelse om hemmelig ransagning er overflødig, fra justitsministeren
54	Resumé og redigeret udskrift af høringen den 30. januar 2002
55	Spm. 99 om beskrivelse af modstandsretten, til justitsministeren Spm. 100 om afgørelse af en handling i forhold til en stat, til justitsministeren
56	Spm. 101, om der i loven er taget højde for »modstandsretten«, til justitsministeren Spm. 102, om organisationer vil være omfattet af bestemmelserne i § 114, til justitsministeren Spm. 103, om danske ngo'er vil være omfattet af § 114, til justitsministeren
57	Svar på spm. 40 om statistik for domstolenes imødekommelse af politiets anmodning om ransagningskendelse, fra justitsministeren
58	Svar på spm. 67 om udlevering af danske statsborgere, fra justitsministeren Svar på spm. 68 om ændringsforslag om udlevering af danske statsborgere, fra justitsministeren
59	Spm. 104 om emnerubrikken i en e-mail, til justitsministeren
60	Spm. 105 om ministerens kommentar til artikel i den norske avis Aftenposten: »Uakseptabelt forslag til ny terrorlov«, til justitsministeren
61	Spm. 106 om teknisk bistand til ændringsforslag vedrørende udlevering, til justitsministeren Spm. 107, om østersøkommissæren bliver hørt, før en udlevering kan finde sted, til justitsministeren Spm. 108, om et dolus eventualis-forsæt ikke kan anvendes i forhold til § 114 a, til justitsministeren Spm. 109 om straffelovens § 136, til justitsministeren Spm. 110 om straffelovens § 136 i relation til ytringsfrihed, til justitsministeren Spm. 111 om udlevering, uden at danske myndigheder kan straffe, til justitsministeren
62	Svar på spm. 9 om kommentar til henvendelse af 29/1-02 fra Amnesty International, fra justitsministeren Svar på spm. 17 om sikkerhed for danske statsborgere ved udlevering, fra justitsministeren Svar på spm. 18 om Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 3, fra justitsministeren Svar på spm. 19 om straffeprocessuelle regler i forbindelse med udlevering, fra justitsministeren Svar på spm. 22 om begrænsninger i ytringsfriheden, fra justitsministeren Svar på spm. 23, om demonstrationer ved topmøder er omfattet af terrorismedefinition, fra justitsministeren Svar på spm. 24 om fortolkningsbidrag til begrebet terrorisme, fra justitsministeren Svar på spm. 25 om, hvilke internationale organisationer der er beskyttet af terrorismebestemmelsen, fra justitsministeren Svar på spm. 28 om påtalerreglen i § 118 a, fra justitsministeren Svar på spm. 29 om vejledning for domstolene, fra justitsministeren Svar på spm. 31, om medvirkensbestemmelser går videre end FN-reglerne, fra justitsministeren

Bilagsnr.	Titel
	Svar på spm. 32 om medvirkensregler rejser betænkeligheder, fra justitsministeren
	Svar på spm. 33 om andre udvidende medvirkensregler, fra justitsministeren
	Svar på spm. 34 om eksempler på § 114 b, fra justitsministeren
	Svar på spm. 35, om pengeinstitut kan være omfattet af medvirken, fra justitsministeren
63	Svar på spm. 7 om sikkerhedskrav ved opbevaring af digital signatur, fra justitsministeren
	Svar på spm. 8 om logning af oplysninger om afsendelse af e-mail, fra justitsministeren
	Svar på spm. 42 om ændringsforslag om begrænsning i pligt til at opbevare oplysninger, fra justitsministeren
	Svar på spm. 43, om politiet er forberedt til opbevaring af personoplysninger, fra justitsministeren
	Svar på spm. 45, om regler om teleoplysninger bedst gennemføres i retsplejeloven, fra justitsministeren
	Svar på spm. 84 om overvågning af al dansk internetaktivitet, fra justitsministeren
64	Svar på spm. 36 om, hvordan penge kan frygtes brugt ved strafbar handling, fra justitsministeren
	Svar på spm. 37, om konfiskationsbestemmelse rejser bevisproblemer, fra justitsministeren
	Svar på spm. 38 om begrænsning af konfiskationsbestemmelse, fra justitsministeren
65	Svar på spm. 69 om kriterierne for udlevering af danske statsborgere, fra justitsministeren
	Svar på spm. 70 om ændringsforslag om kriterier for udlevering, fra justitsministeren
66	Svar på spm. 86 om dataaflysning med »snifferprogram«, fra justitsministeren
	Svar på spm. 87, om politiet kan gennemføre edition uden retskendelse over for journalister, advokater og andre, fra justitsministeren
67	Svar på spm. 47 om »alvorlig skade« i terrordefinitionen i den foreslåede § 114, fra justitsministeren
	Svar på spm. 48 om, hvilke internationale organisationer der er omfattet af bestemmelsen i § 114, fra justitsministeren
	Svar på spm. 49 om blokade af et topmøde, fra justitsministeren
	Svar på spm. 50, om § 114 kun omfatter internationale organisationer, fra justitsministeren
	Svar på spm. 51 om, hvilke udenlandske myndigheder der er omfattet af § 114, fra justitsministeren
	Svar på spm. 52 om definition af »demokratiske« lande, fra justitsministeren
	Svar på spm. 53 om handlinger, der er omfattet af § 114, fra justitsministeren
	Svar på spm. 54 om, hvad en struktur er, fra justitsministeren
	Svar på spm. 55, om terrordefinitionen vil kunne fortolkes af en dansk domstol, fra justitsministeren
	Svar på spm. 57 om angrebet den 11. september 2001, fra justitsministeren
	Svar på spm. 59, om Danmark er forpligtet til at indføre §§ 114 a og 114 b på den foreslåede måde, fra justitsministeren
	Svar på spm. 61 om terrororganisationer, fra justitsministeren
	Svar på spm. 62 om organisationer omfattet af § 114, fra justitsministeren
	Svar på spm. 74 om, hvilke personer, grupper og sammenslutninger der er omfattet af bestemmelsen i § 114 a, fra justitsministeren
	Svar på spm. 75 om terrorhandlinger, fra justitsministeren

Bilagsnr.	Titel
	Svar på spm. 76 om aflytningskendelse, fra justitsministeren
	Svar på spm. 77 om en erklæring fra en offentlig dansk myndighed, fra justitsministeren
	Svar på spm. 78 om indsamling til nødhjælp til et projekt, der organiseres af en gruppe, der omfattes af bestemmelsen, fra justitsministeren
	Svar på spm. 79 om, hvilke projekter der vil blive omfattet af bestemmelsen, fra justitsministeren
68	Kopi af alm. del – bilag 398, notat om bestemmelserne om domstolskontrol og afslagsgrunde i forslaget til rammeafgørelse om den europæiske arrestordre og overgivelsesprocedurerne mellem Den Europæiske Unions medlemsstater
69	Svar på spm. 80 om efterforskning af en mistanke om terrorvirksomhed, fra justitsministeren
	Svar på spm. 81 om efterforskning og evt. indhentning af retskendelse, fra justitsministeren
70	Svar på spm. 94 om kommentar til Europarådets rekommandation 1550, fra justitsministeren
	Svar på spm. 96 om konfiskation og indefrysning af midler, fra justitsministeren
	Svar på spm. 98 om organisationer omfattet af § 114, fra justitsministeren
71	Svar på spm. 15 om kommentar til henvendelse af 6/2-02 fra Forbrugerrådet, fra justitsministeren
	Svar på spm. 16 om kommentar til henvendelse af 1/2-02 fra PROSA, fra justitsministeren
	Svar på spm. 44 om begrebet televirksomhed, fra justitsministeren
	Svar på spm. 63 om dataovervågningen, fra justitsministeren
	Svar på spm. 64 om yderligere ressourcer til Datatilsynet, fra justitsministeren
	Svar på spm. 85, om Datatilsynet vil få tilført ekstra ressourcer, fra justitsministeren
	Svar på spm. 97 om Tvindledelsens e-mails, fra justitsministeren
72	Svar på spm. 106 om teknisk bistand til ændringsforslag vedrørende udlevering, fra justitsministeren
	Svar på spm. 107, om østersøkommissæren bliver hørt før en udlevering kan finde sted, fra justitsministeren
	Svar på spm. 111 om udlevering, uden at danske myndigheder kan straffe, fra justitsministeren
73	Svar på spm. 10 om forskellen på terrorlister i Rådets afgørelse og Rådets fælles holdning, fra udenrigsministeren
	Svar på spm. 11 om, hvorfor Hizbollah og PFLP ikke er med på EU's terrorlister, fra udenrigsministeren
	Svar på spm. 12 om opdeling, fra udenrigsministeren
	Svar på spm. 13 om ændringer i EU's lister siden 27/12-01, fra udenrigsministeren
74	Svar på spm. 60, om Sverige og Norge har indført/foreslået tilsvarende regler, fra justitsministeren
	Svar på spm. 105 om ministerens kommentar til artikel i den norske avis Aftenposten: »Uakseptabelt forslag til ny terrorlov«, fra justitsministeren
75	Svar på spm. 82 om en liste over organisationer, der opfattes som terrororganisationer, fra justitsministeren
	Svar på spm. 83 om en liste over terrormistænkte, fra justitsministeren
	Svar på spm. 88 om forholdet mellem de danske lovforslag og EU-forordning af 27/12-2001, fra justitsministeren

Bilagsnr.	Titel
	Svar på spm. 89 om støtte til organisationer på EU's liste over terrororganisationer/-personer, fra justitsministeren
	Svar på spm. 90 om en liste over organisationer/personer, som Danmark mener er terrorister, fra justitsministeren
	Svar på spm. 92 om forholdet mellem de danske lovforslag og EU's rammeafgørelse, fra justitsministeren
76	Svar på spm. 93 om terrordefinition, fra justitsministeren
	Ændringsforslag, fra justitsministeren
77	Svar på spm. 72 om uautoriseret aflytning af elektronisk kommunikation, fra justitsministeren
	Svar på spm. 73 om, hvilken institution der sikrer den afbalancerede sikkerhed, fra justitsministeren
78	Svar på spm. 102, om organisationer vil være omfattet af bestemmelserne i § 114, fra justitsministeren
	Svar på spm. 103, om danske ngo'er vil være omfattet af § 114, fra justitsministeren
	Svar på spm. 108, om et dolus eventualis-forsæt ikke kan anvendes i forhold til § 114 a, fra justitsministeren
79	Svar på spm. 26, om præsident Bushs støtte til oppositionen i Irak er omfattet af terrorismebestemmelsen, fra justitsministeren
	Svar på spm. 27, om stater er omfattet af terrorismebestemmelsen, fra justitsministeren
	Svar på spm. 56 om, hvilke typer terrorhandlinger der er omfattet af bestemmelsen i § 114, fra justitsministeren
	Svar på spm. 100 om afgørelse af en handling i forhold til en stat, fra justitsministeren
80	Svar på spm. 109 om straffelovens § 136, fra justitsministeren
	Svar på spm. 91 om, hvorledes en revision af EU's liste over terrororganisationer/-personer vil foregå, fra justitsministeren
	Svar på spm. 95 om kriterier for optagelse på og sletning af liste over terrororganisationer, fra justitsministeren
81	Spm. 112 om domstolsprøvelse af udlevering, til justitsministeren
82	Spm. 113, om antiterrorpakkens instrumenter vil kunne anvendes i faglige konflikter, til justitsministeren
	Spm. 114 om indsamlinger til humanitære formål, til justitsministeren
	Spm. 115 om reglerne for indsamling af penge til humanitære formål, til justitsministeren
83	Svar på spm. 39 om kommentar til henvendelse af 11/2-02 fra Digital Rights, fra justitsministeren
	Svar på spm. 46 om kommentar til materiale modtaget fra PROSA ved foretrædet den 19/2-02, fra justitsministeren
	Svar på spm. 65 om Datatilsynet, fra justitsministeren
	Svar på spm. 66 om registrering af al internettrafik, fra justitsministeren
	Svar på spm. 71 om overvågnings- og logningskrav, fra justitsministeren
	Svar på spm. 104 om emnerubrikken i en e-mail, fra justitsministeren
84	Svar på spm. 30, om »modstandsret« er fortolkningsbidrag til terrorismebestemmelsen, fra justitsministeren
	Svar på spm. 99 om beskrivelse af modstandsretten, fra justitsministeren
	Svar på spm. 101, om der i loven er taget højde for »modstandsretten«, fra justitsministeren

Bilagsnr.	Titel
	Svar på spm. 110 om straffelovens § 136 i relation til ytringsfrihed, fra justitsministeren
85	Svar på spm. 58 om kommentar til notatet fra professor Gorm Toftegaard Nielsen, fra justitsministeren
86	Spm. 116 om internetudbyderes opbevaring af indholdet af e-mail, til justitsministeren
87	Meddelelse om supplerende teknisk gennemgang den 4/4-02
88	Resolutionstekst vedrørende terrorisme fra den 107. inter-parlamentariske konference i Marrakech, Marokko, den 17-23/3-02
89	Spm. 117 om notat om dolus eventualis' anvendelse i strafferetlig praksis og i forbindelse med lovforslaget, til justitsministeren Spm. 118 om beskrivelse af det arbejde, Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet vil udføre for at identificere en terrororganisation, til justitsministeren Spm. 119, om det er udelukket, at der indgår en politisk vurdering i terrorbegrebet, til justitsministeren
90	Oversigt over spørgsmål og svar på lovforslaget fordelt efter emner
91	Ekspertmøde den 11/4-02 om de edb-tekniske problemstillinger i lovforslaget
92	Svar på spm. 116 om internetudbyderes opbevaring af indholdet af e-mail, fra justitsministeren
93	Henvendelse af 8/4-02 fra professor, dr.jur. Ole Espersen, Det Retsvidenskabelige Institut B, Københavns Universitet
94	Spm. 120 om kommentar til henvendelse af 8/4-02 fra professor, dr. jur. Ole Espersen, Det Retsvidenskabelige Institut B, Københavns Universitet, til justitsministeren
95	Spm. 121 om folks ret til oprør mod besættelsesmagter eller andre illegitime styre, til justitsministeren
96	Spm. 122, om det er op til domstolene at bedømme, hvorvidt en organisation er en terrororganisation, til justitsministeren
97	Kopi af Europaudvalgets I-Note 107, retsakter i EU vedrørende bekæmpelse af terror (lister)
98	Svar på spm. 112 om domstolsprøvelse af udlevering, fra justitsministeren
99	Spm. 123 om § 786, stk. 4, 1. pkt, til justitsministeren Spm. 124, om udbydere kan afgrænses til professionelle virksomheder, hvis hovedbeskæftigelse er teletjeneste, til justitsministeren Spm. 125 om pris for etablering af en logningsservice, til justitsministeren Spm. 126 om, hvor lille en udbyder kan være, til justitsministeren
100	Spm. 127 om pligt til at foretage logning, til justitsministeren Spm. 128 om, hvilke teleudbydere der vil blive pålagt registreringspligt, og hvem der vil blive pålagt at yde politiet bistand, til justitsministeren Spm. 129, om trafikdata skal være samlet et sted, til justitsministeren
101	Spm. 130 om behandling af EU's liste over terrorister og terrororganisationer i Retsudvalget og Europaudvalget, til justitsministeren Spm. 131, om optagelse på en liste er nok til, at politiet i Danmark kan iværksætte en efterforskning, til justitsministeren Spm. 132, om afskaffelse af § 136, stk. 2, i straffeloven giver problemer i forhold til FN og EU, til justitsministeren Spm. 133 om anvendelse af straffelovens § 136, stk. 2, i forhold til L 35's ikrafttræden, til justitsministeren

Bilagsnr.	Titel
102	Retskonsulentens notat om visse retlige spørgsmål i professor Ole Espersens henvendelse om terrorismedefinitionen og tiltalebeføjelser
103	Kopi af Europaudvalgets alm. del – bilag 614, svar på spm. 23 om terrorist, terroristorganisationer, fra udenrigsministeren
104	Kopi af Europaudvalgets alm. del – bilag 619, svar på spm. 25 om liste, terrorisme, fra udenrigsministeren
105	Svar på spm. 113, om antiterrorpakkens instrumenter vil kunne anvendes i faglige konflikter, fra justitsministeren Svar på spm. 114 om indsamlinger til humanitære formål, fra justitsministeren Svar på spm. 115 om reglerne for indsamling af penge til humanitære formål, fra justitsministeren
106	Svar på spm. 117 om notat om dolus eventualis' anvendelse i strafferetlig praksis og i forbindelse med lovforslaget, fra justitsministeren
107	Spm. 134 om teknisk bistand til et ændringsforslag, der fastholder de nuværende udleveringsregler, til justitsministeren Spm. 135 om teknisk bistand til ændringsforslag, der betyder, at udlevering kun kan finde sted for overtrædelse af terrorismeparagraffen, til justitsministeren Spm. 136 om udlevering kun ved særlig grove forbrydelser, til justitsministeren Spm. 137 om teknisk bistand til et ændringsforslag, der fastholder de nuværende regler for ransagning, til justitsministeren Spm. 138 om teknisk bistand til et ændringsforslag, der kun giver mulighed for ransagning ved overtrædelse af terrorismeparagraffen, til justitsministeren
108	Spm. 139 om eksekveringen af en dødsdom over en person, som er blevet udleveret fra Danmark, til justitsministeren
109	Opdateret spørgsmålsoversigt fordelt efter emner
110	Spm. 140 om den norske rigsadvokats høringssvar, til justitsministeren
111	Svar på spm. 121 om folks ret til oprør mod besættelsesmagter eller andre illegitime styre, fra justitsministeren Svar på spm. 122, om det er op til domstolene at bedømme, hvorvidt en organisation er en terrororganisation, fra justitsministeren Svar på spm. 130 om behandling af EU's liste over terrorister og terrororganisationer i Retsudvalget og Europaudvalget, fra justitsministeren Svar på spm. 131, om optagelse på en liste er nok til, at politiet i Danmark kan iværksætte en efterforskning, fra justitsministeren
112	Svar på spm. 118 om beskrivelse af det arbejde, Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet vil udføre for at identificere en terrororganisation, fra justitsministeren Svar på spm. 119, om det er udelukket, at der indgår en politisk vurdering i terrorbegrebet, fra justitsministeren
113	Spm. 141 om EU's liste over terrororganisationer i forhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, til justitsministeren Spm. 142, om man selv skal anlægge sag ved domstolene, hvis man er blevet sat på EU's terrorliste, til justitsministeren Spm. 143, om en domstol kan få adgang til fortrolige dokumenter fra Clearing House, til justitsministeren Spm. 144, om man vil få beskikket en forsvarer, såfremt man kommer på EU's terrorliste, til justitsministeren

Bilagsnr.	Titel
114	Spm. 145 om medvirken, til justitsministeren Spm. 146 om beslaglæggelse, til justitsministeren
115	Svar på spm. 120 om kommentar til henvendelse af 8/4-02 fra professor, dr.jur. Ole Espersen, Det Retsvidenskabelige Institut B, Københavns Universitet, fra justitsministeren
116	Svar på spm. 139 om eksekveringen af en dødsdom over en person, som er blevet udleveret fra Danmark, fra justitsministeren
117	Svar på spm. 132, om afskaffelse af § 136, stk. 2, i straffeloven giver problemer i forhold til FN og EU, fra justitsministeren Svar på spm. 133 om anvendelse af straffelovens § 136, stk. 2, i forhold til L 35's ikrafttræden, fra justitsministeren
118	Svar på spm. 134 om teknisk bistand til et ændringsforslag, der fastholder de nuværende udleveringsregler, fra justitsministeren Svar på spm. 135 om teknisk bistand til ændringsforslag, der betyder, at udlevering kun kan finde sted for overtrædelse af terrorismeparagraffen, fra justitsministeren Svar på spm. 136 om udlevering kun ved særlig grove forbrydelser, fra justitsministeren
119	Opdateret oversigt over spørgsmål og svar vedrørende lovforslaget fordelt efter emner
120	Henvendelse af 7/5-02 fra IT-Brancheforeningen
121	Spm. 147 om kommentar til henvendelse af 7/5-02 fra IT-Brancheforeningen, til justitsministeren
122	Kopi af Europaudvalgets alm. del – bilag 676, revision af EU's terrorlister
123	Svar på spm. 123 om § 786, stk. 4, 1. pkt, fra justitsministeren Svar på spm. 124, om udbydere kan afgrænses til professionelle virksomheder, hvis hovedbeskæftigelse er teletjeneste, fra justitsministeren Svar på spm. 125 om pris for etablering af en logningsservice, fra justitsministeren Svar på spm. 126 om, hvor lille en udbyder kan være, fra justitsministeren Svar på spm. 127 om pligt til at foretage logning, fra justitsministeren Svar på spm. 128 om, hvilke teleudbydere der vil blive pålagt registreringspligt, og hvem der vil blive pålagt at yde politiet bistand, fra justitsministeren Svar på spm. 129, om trafikdata skal være samlet et sted, fra justitsministeren
124	Svar på spm. 137 om teknisk bistand til et ændringsforslag, der fastholder de nuværende regler for ransagning, fra justitsministeren Svar på spm. 138 om teknisk bistand til et ændringsforslag, der kun giver mulighed for ransagning ved overtrædelse af terrorismeparagraffen, fra justitsministeren
125	Supplerende svar på spm. 130 om behandling af EU's liste over terrorister og terrororganisationer i Retsudvalget og Europaudvalget, fra udenrigsministeren
126	Spm. 148, om sikkerhedskriterier vedrørende logning kan indskrives i loven, til justitsministeren Spm. 149, om begrebet informationssamfundstjenester kan bidrage til afgrænsning af bestemmelser vedr. logning m.m., til justitsministeren Spm. 150 om betydningen af, at en handling er foretaget mod en besættelsesmagt, til justitsministeren
127	Svar på spm. 147 om kommentar til henvendelse af 7/5-02 fra IT-Brancheforeningen, fra justitsministeren
128	Svar på spm. 140 om den norske rigsadvokats høringssvar, fra justitsministeren

Bilagsnr.	Titel
129	Spm. 151 om, hvilken resstilling professionelle it-folk har, til justitsministeren Spm. 152 om krav til virksomheder, der lukker, fusionerer eller flytter til udlandet, til justitsministeren Spm. 153 om tekniske aspekter af lovforslaget, til justitsministeren
130	Spm. 154 om, hvem der skal deltage i de kommende drøftelser med tele- og internetbranchen, til justitsministeren
131	Svar på spm. 141 om EU's liste over terrororganisationer i forhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, fra justitsministeren Svar på spm. 142, om man selv skal anlægge sag ved domstolene, hvis man er blevet sat på EU's terrorliste, fra justitsministeren Svar på spm. 143, om en domstol kan få adgang til fortrolige dokumenter fra Clearing House, fra justitsministeren Svar på spm. 144, om man vil få beskikket en forsvarer, såfremt man kommer på EU's terrorliste, fra justitsministeren Svar på spm. 145 om medvirken, fra justitsministeren Svar på spm. 146 om beslaglæggelse, fra justitsministeren Svar på spm. 150 om betydningen af, at en handling er foretaget mod en besættelsesmagt, fra justitsministeren
132	Svar på spm. 148, om sikkerhedskriterier vedrørende logning kan indskrives i loven, fra justitsministeren Svar på spm. 149, om begrebet informationssamfundstjenester kan bidrage til afgrænsning af bestemmelser vedr. logning m.m., fra justitsministeren Svar på spm. 151 om, hvilken retsstilling professionelle it-folk har, fra justitsministeren Svar på spm. 152 om krav til virksomheder, der lukker, fusionerer eller flytter til udlandet, fra justitsministeren Svar på spm. 153 om tekniske aspekter af lovforslaget, fra justitsministeren Svar på spm. 154 om, hvem der skal deltage i de kommende drøftelser med tele- og internetbranchen, fra justitsministeren
133	Ændringsforslag, fra justitsministeren
134	1. udkast til betænkning
135	Spm. 155, om definitionen på krigsforbrydelser kan anvendes i § 114, til justitsministeren Spm. 156 om teknisk bistand til ændringsforslag om, at aktivister ikke er omfattet af § 114, til justitsministeren
136	Opdateret oversigt over spørgsmål og svar vedrørende lovforslaget
137	2. udkast til betænkning
138	Spm. 157 om Straffelovrådets udtalelse vedr. strafansvar for juridiske personer, til justitsministeren
139	Svar på spm. 155, om definitionen på krigsforbrydelser kan anvendes i § 114, fra justitsministeren Svar på spm. 156 om teknisk bistand til ændringsforslag om, at aktivister ikke er omfattet af § 114, fra justitsministeren
140	Svar på spm. 157 om Straffelovrådets udtalelse vedr. strafansvar for juridiske personer, fra justitsministeren

Bilag 2

Nogle af udvalgets spørgsmål til justitsministeren og dennes svar herpå

Spørgsmål 23, 91, 99, 101, 113, 117, 118, 131 og 150 og justitsministerens svar herpå er optrykt efter ønske fra S, V, KF, SF, RV og EL

Spørgsmål 63, 65, 104, 119, 120, 123, 126, 127, 128, 129, 147 og 148 og justitsministerens svar herpå er optrykt efter ønske fra S, V, KF og RV

Spørgsmål nr. 23:

Vil demonstrationer ved topmøder være omfattet af den foreslåede terrorismebestemmelse i § 114?

Svar:

På rådsmødet den 6.-7. december 2001 nåede EU-landene til politisk enighed om en erklæring, der begrænser anvendelsesområdet for rammeafgørelsen om bekæmpelse af terrorisme (terrorismedefinitionen). Heraf følger bl.a., at rammeafgørelsen ikke kan bruges til at anklage personer, der udøver deres legitime ret til at udtrykke deres meninger, for terrorisme. Det gælder også, selv om de pågældende personer under udøvelsen af en sådan ret begår lovovertrædelser. Som det fremgår af pkt. 2.3.3.1. i de almindelige bemærkninger, må den foreslåede bestemmelse i § 114 fortolkes i lyset af denne rådserklæring.

Ligeledes fremgår det af præamblen til rammeafgørelsen, at intet i rammeafgørelsen kan fortolkes på en måde, som indskrænker eller er til hinder for de grundlæggende frihedsrettigheder som f.eks. strejkeret, forsamlings-, forenings- eller ytringsfrihed.

Spørgsmål nr. 63:

Vil ministeren få udarbejdet et teknisk notat vedrørende dataovervågningen, jf. de foreslåede ændring af retsplejelovens § 786, hvori det bliver oplyst

- a) hvilke oplysninger der bliver registreret i dag, og hvilke oplysninger det foreslås skal være omfattet af den fremtidige registreringspligt,
- b) hvem der bliver omfattet af registreringspligten, om det kun er teleselskaber, som TDC, Sonofon m.v., eller om det også bliver

alle arbejdsgivere, boligselskaber m.v., der udbyder internetadgang?

Svar:

Justitsministeriet forudsætter, at begrebet »dataovervågning« i spørgsmålet anvendes i betydningen »logning«.

Efter de gældende bestemmelser i telelovgivningen og retsplejeloven har udbydere af telenet og teletjenester ikke pligt til at foretage registrering og opbevaring (logning) af trafikdata vedrørende kommunikation i form af elektronisk post.

Som det fremgår af pkt. 3.1.1.2. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, indeholder den gældende telelovgivning alene regler om pligtmæssig sletning af trafikdata. Inden for disse rammer er det op til hver enkelt teleudbyder at afgøre, hvilke oplysninger der logges.

Justitsministeriet er i den forbindelse ikke i besiddelse af nærmere information om, hvilke oplysninger det enkelte teleselskab mv. opbevarer i medfør af den gældende telelovgivning.

Med hensyn de oplysninger, der foreslås omfattet af reguleringen, henvises til pkt. 3.1.2.3., 3.1.3.1. og 3.1.3.2. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget. Som der nærmere er redegjort for på dette sted, vil den endelige fastlæggelse af, hvilke oplysninger der bliver tale om, ske i forbindelse med den nærmere regelfastsættelse i henhold til den foreslåede bestemmelse i § 786, stk. 4, 2. pkt.

Afgrænsningen af den persongruppe, der bliver omfattet af den foreslåede regulering, må i første omgang foretages i forhold til begrebet »udbydere af telenet og teletjenester«, jf. den foreslåede bestemmelse i § 786, stk. 4, 1. pkt.

Efter Justitsministeriets opfattelse vil eksempelvis en arbejdsgiver ikke være udbyder af en teletjeneste i forhold til den ansatte, der anvender en af arbejdsgiverens computere på arbejdspladsen. Som et yderligere eksempel kan nævnes, at en skole eller et universitet efter Justitsministeriets opfattelse ikke vil være at anse som teleudbyder i forhold til studenterne, når de anvender ud-

dannelsesinstitutionens computere til internettrafik og anden elektronisk kommunikation.

Der stilles ikke krav om udbud af *offentlige* telenet og teletjenester. Det indebærer, at også udbydere, der kun henvender sig til en på forhånd afgrænset kundekreds vil være omfattet. Således vil eksempelvis et boligselskab være at anse som udbyder af en teletjeneste, såfremt man mod betaling tilbyder f.eks. adgang til Internet eller telefon til beboerne. Dette vil som udgangspunkt gælde uanset, hvor mange brugere boligselskabet udbyder teletjenesten til.

Efter Justitsministeriets opfattelse vil det imidlertid ikke være hensigtsmæssigt, at enhver udbyder af telenet og teletjenester omfattes af den foreslåede regulering.

I forbindelse med den nærmere regelfastsættelse efter den foreslåede bestemmelse i § 786, stk. 4, 2. pkt., vil der derfor skulle foretages en hensigtsmæssig afgrænsning af den omfattede personkreds gennem eksempelvis en »bagatelgrænse«, hvorefter mindre udbydere ikke generelt skal logge trafikdata i 1 år.

Justitsministeriet har endvidere til brug for svarelsen af spørgsmålet anmodet Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling om en udtalelse om teknologispecifik afgrænsning af logningsforpligtelsen.

Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling har oplyst følgende:

»I forbindelse med regelfastsættelsen vil der ligeledes være behov for nærmere at undersøge i hvilket omfang det er nødvendigt at undtage særlige typer af tjenester fra logningspligten. Det skyldes, at det som følge af tjenesternes tekniske konstruktion eller lignende ikke vil være hensigtsmæssigt eller tjene til opfyldelse af lovforslagets formål om styrkelse af politiets efterforskningsmuligheder at kræve logning af trafikdata.

Blandt de tjenester, der kan indgå i disse overvejelser, er ældre tjenester så som teksttelefon-tjenesten til handicappede, hvor den tekniske indretning ikke muliggør en egentlig logning.

Tjenester med lokale og isolerede infrastrukturer så som FWA-net eller WLAN-net, der kræver, at der etableres en tilslutning til andre telenet, før der kan tilbydes egentlige teletjenester til slutbrugerne, kan også tænkes undtaget fra logningspligten. Tilsvarende gælder for lukkede

landmobile radionet, der benyttes af eksempelvis politiet, beredskabstjenester, vognmænd og taxifirmaer, og datanet der udelukkende benyttes til opsamling og videresendelse af data fra person til maskine eller fra maskine til maskine. Det sker eksempelvis ved overvågning og styring af processer i produktionsanlæg.

Flere udenlandske teleselskaber har fiberforbindelser gående igennem Danmark uden at drive televirksomhed i Danmark. Disse er uden tilslutningsmuligheder for trafikopsamling eller fordeling i Danmark og bør ikke nødvendigvis omfattes af pligten til at logge trafikdata.

Ved luftbåren radio- og TV-broadcast, der, selvom disse systemer er envejssystemer, er omfattet af definitionen af telekommunikation, vil det formentlig heller ikke være hensigtsmæssigt at kræve nogen form for logning.

Eksemplificeringen er ikke udtømmende. Udviklingen i kommunikationssektoren kan medføre et behov for løbende at kunne undtage tjenester fra registreringspligten. Det giver den foreslåede § 786, stk. 4, 2. pkt. mulighed for.«

Spørgsmål nr. 65:

Vil ministeren indføre mulighed for, at Datatilsynet kan føre tilsyn med de omfattende registreringer af borgernes internettrafik f.eks. ved at tilføje i personoplysningslovens § 62, stk. 3, at Datatilsynet også har ret til inspektion vedrørende behandlinger, der følger af bestemmelsen i retsplejelovens § 786, stk. 4?

Svar:

Det følger af den almindelige bestemmelse i persondatalovens § 58 – hvorefter Datatilsynet af egen drift eller efter klage fra en registreret påser, at behandling af personoplysninger finder sted i overensstemmelse med loven – at Datatilsynet efter lovens nærmere regler vil føre tilsyn med den logning m.v., der følger af den foreslåede bestemmelse i retsplejeloven. Datatilsynet vil herunder kunne kræve enhver oplysning, der er af betydning for dets virksomhed, jf. persondatalovens § 62, stk. 1.

Særligt med hensyn til Datatilsynets beføjelse efter lovens § 62, stk. 2, til uden retskendelse at foretage husinspektioner m.v., bemærkes, at lovens ordning i forhold til private dataansvarlige, herunder udbydere af telenet, efter bestemmelsens stk. 3 er, at beføjelsen kun gælder i det om-

Bilag til bet. o. lovf. vedr. straffeloven m.v.

fang, den pågældende behandling er omfattet af bestemmelsen i lovens § 50. Bestemmelsen i § 50 omfatter bl.a. behandling af de særligt følsomme oplysninger, der er opregnet i lovens § 7, stk. 1, og § 8, stk. 4.

Om baggrunden for denne ordning anføres i betænkning 1345/1997 om behandling af personoplysninger bl.a. følgende (side 367):

»Udvalget finder det ... ikke rimeligt, at en dataansvarlig kan undgå inspektioner ved at forlægge den fysiske behandling af oplysninger til privat bolig, hvorfor inspektionsbeføjelsen ikke foreslås indskrænket til kun at gælde forretningsslokaler m.v.

Dog finder udvalget, at inspektionsbeføjelserne bør indskrænkes til at gælde i relation til behandlinger, som på grund af deres omfang eller formål kan indebære en særlig risiko for at krænke de registreredes rettigheder eller frihedsrettigheder, f.eks. behandlinger, der har til formål at udelukke den registrerede fra at udøve en ret, modtage en ydelse eller opnå en kontrakt, eller som indebærer anvendelse af ny teknologi. Inspektionsbeføjelsen bør med andre ord gælde for behandlinger, som ud fra de samme betragtninger er undergivet et krav om forudgående tilladelse, jf. lovudkastets § 50.«

Efter Justitsministeriets opfattelse gør disse hensyn sig ikke gældende for de behandlinger, som følger af den foreslåede bestemmelse i retsplejeloven.

Herefter – og ud fra almindelige synspunkter med hensyn til omfanget af lovgivningens kontrolbestemmelser – finder Justitsministeriet ikke grundlag for at foreslå en ordning som den, der er skitseret i udvalgets spørgsmål.

Spørgsmål nr. 91:

Hvorledes vil en revision af EU's liste over terrororganisationer/-personer foregå? Vil Folketingets Europaudvalg/Retsudvalg/Udenrigsudvalg blive hørt og få det nødvendige materiale vedrørende de organisationer/personer, der foreslås tilføjet/slettet listen?

Svar:

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen indhentet en udtalelse fra Udenrigsministeriet, der har oplyst følgende:

»I henhold til fælles holdning (2001/931/FUSP) art. 1, stk. 6, gælder, at »Navne på personer og enheder, der er opført på listen i bilaget, underkastes med regelmæssige mellemrum og mindst én gang hvert halve år en fornyet gennemgang for at sikre, at det stadig er berettiget at bevare deres navne på listen.«

Af art. 1, stk. 4, i den fælles holdning om anvendelse af specifikke foranstaltninger til bekæmpelse af terrorisme af 27. december 2001 (2001/931/FUSP) fremgår, at listerne »udarbejdes på grundlag af præcise oplysninger eller forhold, der viser, at der er truffet afgørelse af en kompetent myndighed over for de omhandlede personer, grupper og enheder, hvad enten der er indledt en undersøgelse eller en retsforfølgelse for en terrorhandling eller forsøg på at begå, deltage i eller lette gennemførelsen af en sådan handling, baseret på seriøse og troværdige beviser eller indicier, eller der er afsagt dom for sådanne handlinger. Personer, grupper og enheder, der er identificeret af FN's Sikkerhedsråd som værende forbundet med terrorisme, og som det har beordret sanktioner imod, kan opføres på listen.

I dette stykke forstås ved »kompetent myndighed« en judiciel myndighed, eller hvor judicielle myndigheder ikke har kompetence på det område, som dette stykke dækker, en tilsvarende kompetent myndighed på dette område.«

EU har nedsat en ad hoc arbejdsgruppe (et såkaldt Clearing House), der har til opgave at foretage en vurdering af, hvorvidt disse kriterier er opfyldt for så vidt angår terrorister og terrororganisationer, der fra medlemslandene eller fra tredjelandes side foreslås optaget på EU's lister. På grundlag af denne vurdering udarbejder ad hoc arbejdsgruppen forslag til revision af EU's lister, der forelægges Rådet til vedtagelse.

Den daværende udenrigsminister forelagde de her omtalte retsakter for Folketingets Europaudvalg den 16. november og den 7. december 2001. Udenrigsministeren forelagde forslag til vedtagelse af restriktive foranstaltninger mod Osama bin Laden, Al-Qaida og Taliban med henblik på gennemførelse af FN's Sikkerhedsråds resolution 1390 (2002) for Folketingets Europaudvalg den 8. marts 2002. Folketinget vil i øvrigt løbende blive orienteret i overensstemmelse med de procedurer, der gælder for orientering af Folketingets Europaudvalg.«

Spørgsmål nr. 99:

Ministeren bedes tilsende udvalget en beskrivelse af »modstandsretten«, som omtalt af professor Henning Koch under høringen om lovforslaget den 30. januar 2002, som forfatningsretligt princip.

Svar:

Det fremgår af side 87 f. i udskriften af høringen om lovforslaget afholdt den 30. januar 2002 (L 35 – bilag 36), at professor, dr.jur. Henning Koch bl.a. anførte følgende:

»Det, der er interessant, det er, at eksistensen af modstandsretten ikke bare er knyttet til retshistorien, men er et begreb, der er genopstået. Som følge af diskussionen om den kvalitative værdistat taler man nu i den europæiske forfatningsteori og forfatningsret om modstandsretten. Modstandsretten er altså vendt tilbage nogen gange som et uskrevet forfatningsretligt princip, andre gange er det udtrykkeligt formuleret i forfatningen, for eksempel den tyske grundlov har en udtrykkelig bestemmelse, som handler om modstandsretten. Og hvad er modstandsretten? Modstandsretten er retten til såvel over for staten og dens embedsværk som over for medborgere, der begår henholdsvis statskup eller revolte, selv at anvende vold for at opretholde den bestående værditilstand, altså den jeg har refereret til flere gange, hvis og når ikke andre afværgeforanstillinger er mulige og tilstrækkelige.

Og det vil sige, at denne forfatningsretlige opfattelse omkring eksistensen af et modstandsretligt begreb får naturligvis den refleksvirkning på den fælleseuropæiske terrorismeopfattelse, at ikke al politisk vold er illegitim.

Begrebet modstandsret er beskrevet enkelte steder i den forfatningsretlige litteratur. Henrik Zahle, Dansk Forfatningsret 3 (2. udg., 1997), side 263, anfører f.eks. følgende:

»Selv om der ikke i det gældende retssystem er udtrykt nogen anerkendelse af en modstandsret, er den dog – ofte personificeret som »tyrannord« – et element i europæisk retstradition. Statens myndigheder skal virke for befolkningens vel; gør de det modsatte, må befolkningen kunne gå til modstand. I ældre (stænderstaters) forfatninger var modstandsretten retligt anerkendt... USA's uafhængighedserklæring af 4.7.1776 påberåbte sig folkets ret til at ændre eller knuse et styre, der modarbejdede menneske-

nes ret til liv, frihed og lykke. Og på Danmarks – mere fredelige – vej til en forfatning påpegede de liberale (Orla Lehmann) over for kongen, at kongens rådgivere ikke havde folkets tillid, og at nye rådgivere var nødvendige: »Vi anraabe Deres Majestæt om ikke at drive Nationen til Fortvivlelsens Selvhjælp«, Casino-mødet 20.3.1848. Hvad denne »selvhjælp« kunne have medført, kom ikke for dagen, da kongen som bekendt allerede næste dag kunne meddele, at det hidtidige ministerium var afskediget...

Under besættelsen 1940-45 foretog modstandsbevægelsen straffbare handlinger, hvis legitimitet – og straffrihed efter 1945 – er drøftet ud fra nødværge- og krigshandlingssynspunkter, men som også kan ses i lyset af modstandsretten.«

Alf Ross anfører i Dansk Statsforfatningsret 1 (3. udg. ved Ole Espersen, 1980), side 79 ff., bl.a. følgende:

»De bånd der ifølge den i middelalderen herskende egentlige folkesuverænitetslære bandt kongen var herefter først og fremmest den guddommelige lov, dels således som den er åbenbaret i de hellige skrifter, dels således som den kan anskues alene ved fornuftens lys indplantet af gud i menneskets natur, *lex naturalis*. Det var denne naturret der gav selve herskabskontrakten gyldighed og derigennem var kilde til al gyldig forbundethed overhovedet. Den var hævet over alt vilkår, stod over kejser og pave, og ingen lov, ingen regeringsakt, ingen folketingsbeslutning eller sædvane kunne besidde nogen som helst gyldighed dersom den stod i strid med disse evige principper.

Men dernæst var kongen også bundet af den positive ret, de nedarvede love og retsprincipper som han havde stadfæstet i herskabskontrakten (kongeløfterne, håndfæstningerne). Retten stod over fyrsten, var forudsætningen for hans virke og ikke omvendt.

Hvis nu kongen brød disse bånd blev han tyrann og befolkningen var ikke længere bundet af nogen troskabspligt imod ham. Den havde ret til at gøre modstand mod hans befalinger og om fornødent afsætte ham. Denne begrænsede *lydighedspligt* og tilsvarende *modstandsret* er den praktiske kerne i middelalderens demokratiske statslære.«

Den danske grundlov indeholder ikke bestemmelser om en sådan »modstandsret«, og betragt-

ningerne herom i den forfatningsretlige litteratur er – som det fremgår af det ovenfor anførte – af meget teoretisk karakter.

Bl.a. på denne baggrund er det Justitsministeriets opfattelse, at begrebet modstandsret ikke i sig selv er egnet til at give nærmere fortolkningsbidrag til brug for afgrænsningen af anvendelsesområdet for den foreslåede bestemmelse i straffelovens § 114.

Spørgsmål nr. 101:

Hvorledes skal ordet »uretmæssigt« og dets negation »retmæssigt« forstås i § 114? Betyder dette, at der i loven er taget højde for »modstandsretten« f.eks. i forhold til besættelser eller illegitime regimer?

Svar:

Efter den foreslåede bestemmelse i straffelovens § 114 straffes bl.a. den, som med forsæt til uretmæssigt at tvinge danske eller udenlandske offentlige myndigheder eller en international organisation til at foretage eller undlade at foretage en handling begår én eller flere af de i bestemmelsen opregnede handlinger, når handlingen i kraft af dens karakter eller den sammenhæng, hvori den begås, kan tilføje et land eller en international organisation alvorlig skade.

Formuleringen bygger på EU-rammeafgårelsen om bekæmpelse af terrorisme, hvor ordet »uretmæssigt« blev indsat bl.a. efter dansk ønske.

At der således skal være tale om »uretmæssig« tvang, skal ses i sammenhæng med den råds-erklæring, som EU-landene nåede til politisk enighed om i forbindelse med udarbejdelsen af rammeafgårelsen. Ifølge denne erklæring skal handlinger begået af personer, der handlede for at bevare eller genskabe de demokratiske værdier, som medlemsstaternes demokratiske samfund bygger på, ikke kunne straffes som terrorhandling, ligesom rammeafgårelsen ikke kan bruges til at anklage personer, der udøver deres legitime ret til at udtrykke deres meninger, for terrorisme, selv om de under udøvelsen af en sådan ret begår lovovertrædelser.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.3.3.1. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Spørgsmål nr. 104:

Anser ministeren emnerubrikken i en e-mail som en trafikoplysning eller som en indholdsmæssig oplysning, der derfor ikke må registreres?

Svar:

Emnerubrikken i et elektronisk brev må anses for at være en indholdsmæssig oplysning.

Som regel vil emnerubrikken således udgøre en overskrift til selve tekstdelen i brevet. I visse tilfælde – f.eks. ved korte beskeder – kan emnefeltet udgøre det eneste reelle indhold i brevet.

Spørgsmål nr. 113:

Hvorledes sikres det, at de nye bestemmelser i antiterrorpakken ikke vil kunne benyttes af myndighederne i forbindelse med faglige konflikter, jf. de diskussioner, der er fremme i pressen om opbakningen til de tilsvarende lovforslag i Sverige.

Svar:

Efter den foreslåede bestemmelse i § 114 straffes for terrorisme den, der – med forsæt til at skræmme en befolkning i alvorlig grad, eller uretmæssigt at tvinge danske eller udenlandske myndigheder eller en international organisation til at foretage eller undlade at foretage en handling, eller at destabilisere eller ødelægge et lands eller en international organisations grundlæggende politiske, forfatningsmæssige, økonomiske eller samfundsmæssige strukturer – begår en af de opregnede handlinger, når handlingen i kraft af dens karakter eller den sammenhæng, hvori den begås, kan tilføje et land eller en international organisation alvorlig skade.

De forbrydelser, som er opregnet i den foreslåede terrorismebestemmelse i § 114, stk. 1 - som f.eks. drab, grov vold, forstyrrelse af trafikikkerheden og groft hærværk - omfatter alene handlinger, der allerede i dag er strafbare.

Det fremgår af den erklæring, som EU-landene nåede til politisk enighed om på rådsmødet den 6. og 7. december 2001, at rammeafgårelsen dækker handlinger, som begås af personer, hvis mål er en trussel mod medlemsstaternes demokratiske samfund, der respekterer retsstatsprincippet, og mod den civilisation, disse samfund bygger på. Rammeafgårelsen skal forstås på denne måde og kan ikke bruges til at anklage

personer, der udøver deres legitime ret til at udtrykke deres meninger, for terrorisme. Det gælder også, selv om de pågældende personer under udøvelsen af en sådan ret begår lovovertrædelser.

Disse synspunkter kommer også til udtryk i præambelen til rammeafgårelsen, hvoraf det fremgår, at intet i rammeafgårelsen kan fortolkes på en måde, som indskrænker eller er til hinder for de grundlæggende frihedsrettigheder som f.eks. strejkeret, forsamlings-, forenings- eller ytringsfrihed.

På den anførte baggrund er det efter Justitsministeriets opfattelse vanskeligt at forestille sig, at eventuelle lovovertrædelser, der måtte blive begået som led i en faglig konflikt her i landet, vil falde ind under den foreslåede bestemmelse i § 114.

Samtidig er det naturligvis klart, at handlinger, der er omfattet af den foreslåede bestemmelse i § 114 – så lidt som andre strafbare handlinger – ikke bliver straffrie, alene fordi de måtte blive begået i tilknytning til en faglig konflikt.

Der henvises i øvrigt til besvarelsen af spørgsmål nr. 23 og til pkt. 2.3.3.1. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Spørgsmål nr. 117:

Ministeren bedes udarbejde et notat om dolus eventualis' anvendelse i strafferetlig praksis og om, hvordan ministeren forestiller sig dette begreb anvendt i de situationer, som lovforslaget omhandler.

Svar:

1. Forsæt antages i dansk strafferet at kunne foreligge i tre forskellige former: direkte forsæt, sandsynlighedsforsæt og dolus eventualis.

I sager om eksempelvis manddrab foreligger der direkte forsæt, hvis gerningsmanden ved sin handling har haft til hensigt at dræbe. Hvor der foreligger hensigt eller direkte forsæt, er det ligegyldigt, om gerningsmanden anser det for overvejende sandsynligt, at det vil lykkes ham at opnå følgen. Hvis gerningsmanden skyder for at dræbe, foreligger der således direkte forsæt, selv om gerningsmandens erfaring siger ham, at chancen for, at det lykkes at ramme, er lille.

Sandsynlighedsforsæt foreligger – i eksemplet med manddrab – hvis gerningsmanden uden at

tilstræbe dødens indtræden indser dens indtræden som overvejende sandsynlig, f.eks. ved et knivstik anser det som overvejende sandsynligt, at den ramte vil blive dræbt.

Anvendelsen af den tredje forsætsform, dolus eventualis, er blandt andet beskrevet i Den kommenterede straffelov, Almindelig del, 7. udgave, 2001, hvor der på side 173-175 er anført følgende:

»Dolus eventualis antages at kunne foreligge i to former: det hypotetiske eventualitetsforsæt og i form af positiv indvilligelse. Problemet er i begge tilfælde at finde det moment, der kan kvalificere som forsættlig den handling, der objektivt opfylder lovens gerningsbeskrivelse, men hvor gerningsmanden alene har anset opfyldelsen som en mindre sandsynlig følge og altså isoleret set alene har handlet bevidst uagtsomt. Ifølge det hypotetiske eventualitetsforsæt lægges ... vægt på, om gerningsmanden må antages at ville have handlet på samme måde, hvis han havde vidst, at følgen ville indtræde.

....

Problemet med at acceptere denne forsætsform er imidlertid, at den bygger på en antagelse om, hvad gerningsmanden ville have gjort, hvis han havde haft en anden viden, end han rent faktisk havde. Forsætsspørgsmålet afgøres normalt – i hvert fald teoretisk – ud fra, hvilke forestillinger tiltalte rent faktisk har gjort sig. Det hypotetiske eventualitetsforsæt bryder med dette princip og er endvidere betænkeligt, fordi det afgørende spørgsmål er så hypotetisk, at det kan være svært at anse et svar for beviseligt. Disse svagheder har man prøvet at afhjælpe ved at opstille det positive indvilligelsesforsæt. Det afgørende er herefter, om gerningsmanden, der har indset muligheden af, at en vis følge vil indtræde, har accepteret muligheden for, at følgen vil indtræde. Den bilist, der kører med en meget stor fart, er muligvis klar over risikoen for, at han kan komme til at dræbe en anden. Hvis han rent faktisk påkører og dræber en anden, men har fortrængt risikoen – sagt til sig selv, at det ikke vil ske – har han alene handlet uagtsomt i forhold til drabet. Hvis han derimod har indvilliget i risikoen for et trafikdrab – sagt til sig selv, at det er der ikke noget at gøre ved – har han ifølge teorien dræbt med forsæt i form af dolus eventualis. I praksis vil man næppe nå dette resultat. Selv med en mere konkret fare, f.eks. forsøg på at

trænge modparten ud i rabatten, er det meget tvivlsomt, om domstolene vil anvende *dolus eventualis* i relation til et eventuelt færdselsdrab. I praksis anlægges nok en helhedsvurdering.

....

I praksis påberåbes *dolus eventualis* sjældent. I TFK 2000.310 Ø var en sælger tiltalt for selvkabstømning. Retten konstaterede, at der ikke havde foreligget direkte eller sandsynlighedsforsæt, og nævnte ikke muligheden for eventualitetsforsæt. I U 1992.445 anfører Højesteret i sine præmisser indledningsvis: »Der bør generelt udvises varsomhed med hensyn til anvendelse af forsætsformen *dolus eventualis*...«. Der var i sagen rejst tiltale ved nævningeting for forsøg på manddrab. I sin retsbelæring definerede retsformanden *dolus eventualis* med ordene: »... det vil sige, at gerningsmanden har anset det for muligt, at følgen ville indtræde og accepteret dette for det tilfælde, at følgen virkelig indtræder, eller sagt på en anden måde, denne mulige følge foretrækkes, når alt kommer til alt, af gerningsmanden frem for at give afkald/afholde sig fra handlingen«. Om denne definition udtaler Højesteret, at man ikke finder, at »retsformandens udtalelser om denne forsætsforms indhold kan anses for urigtige eller ufuldstændige«. Endelig anfører Højesteret, at det ikke kunne være en fejl at anvende *dolus eventualis* i en situation som den foreliggende.

Begge former for *dolus eventualis* må antagelig betragtes som en del af dansk ret.«

Højesteret har endvidere i U 1998.277 H taget stilling til anvendelsen af forsætsformen *dolus eventualis*. Sagen drejede sig om tre personer, der blandt andet var tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 237, jf. § 21, ved den 7. maj 1996 efter forudgående aftale og i forening at have forsøgt at dræbe A og B, idet T1 og T2, mens T3 i bil holdt klar ved et vejkryds, fra en stjålet bil kastede to håndgranater mod A og B, hvorved A blandt andet fik bortsprængt en del af benet, hvorefter de, med T3 som chauffør, flygtede fra stedet i bilen.

Den pågældende højesteretsdom vedrørte retsformandens retsbelæring i forbindelse med landsrettens behandling af sagen, hvor T1, T2 og T3 blev idømt henholdsvis 11, 10 og 4 års fængsel. T3 ankede dommen til Højesteret og påstod dommen ophævet under henvisning til, at retsformandens retsbelæring sammenholdt med en

supplerende vejledning af nævningerne vedrørende forsætsformen *dolus eventualis* havde været urigtig og ufyldstgørende, hvorved nævningernes domfældelse af T3 var blevet fejlagtig.

I retsbelæringen anførtes blandt andet følgende:

»Lige som ved sandsynlighedsforsættet kræves det ved denne forsætsform (den positive indvilligelsesteori), at den tiltalte har indset, at det, han var i færd med at hjælpe hovedgerningsmændene med, kunne være et drabsforsøg.

Ved den positive indvilligelsesteori kræves det derimod ikke, at han skal have indset sandsynligheden for, at der er tale om et drabsforsøg, for mere end 50 %. Til gengæld kræves det, at man kan lægge til grund, at den tiltalte foretrækker at udøve den pågældende handling frem for at lade være. Det er også blevet udtrykt således, at den tiltalte tager det, der gør handlingen strafbar, med i købet.

Den her beskrevne forsætsform afgrænses altså opad til sandsynlighedsforsættet. Nedad afgrænses den til noget, vi kalder bevidst uagtsomhed, og som ikke uden særlig hjemmel er strafbart. Afgrænsning til bevidst uagtsomhed er vanskelig. Tænker man sig en spritbilist, der mister herredømmet over sin bil og rammer og dræber en cyklist, vil bilisten ikke blive tiltalt eller dømt for forsætligt manddrab, men kun for uagtsomt manddrab. Dette selv om han også har indset, at han ved at køre, selv om han er fuld, udsætter andres liv og helbred for fare.

Men der er en forskel, som jeg vil udtrykke således:

I tilfældet med bevidst uagtsomhed handles der i tillid til, at risikoen ikke realiseres, eller gerningsmanden viser risikoens virkeliggørelse fra sig. Kunne han – inden han påbegyndte sin spritkørsel – have set ind i fremtiden og set, at han ved at køre spritkørsel ville dræbe en cyklist, ville han have afstået fra det og ladet bilen stå. Ved *dolus eventualis* har han derimod ikke blot indset muligheden for, at handlingen indebærer noget strafbart, men også – med den mulighed for øje – udført den pågældende handling.

Spørgsmålet om T3 kan dømmes for forsætlig medvirken til drabsforsøget efter *dolus eventualis* betragtningen afhænger altså af, om nævningerne lægger til grund, at han har indset, at muligheden for, at der er tale om et drabsforsøg, er

til stede, og at han har indvilget i at udføre sin bistand til hovedgerningsmændene med den mulighed for øje, altså selv om det skulle vise sig, at det er drabsforsøg, hovedgerningsmændene er i gang med. Og at han ikke ville have undladt at yde denne bistand, selv om han havde vidst, at der var tale om et drabsforsøg.«

Højesteret fandt, at retsformanden ikke havde begået fejl ved i sin retsbelæring at have givet udtryk for, at anvendelse af forsætsformen *dolus eventualis* i form af positiv indvilligelse kunne komme på tale i en situation som den foreliggende. Med udgangspunkt i, at Højesteret i dommen af 9. marts 1992 (U 1992.455H) udtalte, at forsætsformen *dolus eventualis* bør anvendes med varsomhed, fandt Højesteret, at der i retsbelæringen kunne være gjort nogle bemærkninger om denne varsomhed i relation til den konkrete sag. Da retsbelæringen indeholdt en grundig gennemgang af *dolus eventualis*, og da den ikke kunne karakteriseres som urigtig, tog Højesteret ikke forsvarerens påstand om dommens ophævelse og hjemvisning af sagen til følge.

2. Som det fremgår, anses forsætsformen *dolus eventualis* for en del af dansk strafferet.

Lovforslagets bestemmelser om blandt andet terrorisme og finansiering af terrorisme omfatter forsætlige forhold. I overensstemmelse med det, der er anført ovenfor, omfatter dette forsætskrav alle forsætsgrader, således at det ikke ville være udelukket at anvende forsætsformen *dolus eventualis* i forhold til de foreslåede bestemmelser.

En anvendelse af *dolus eventualis* ville imidlertid kræve, at anklagemyndigheden i en sag om f.eks. overtrædelse af § 114 a om finansiering af terrorisme ville være i stand til – i en situation, hvor der hverken forelå direkte forsæt eller sandsynlighedsforsæt – at løfte bevisbyrden for, at gerningsmanden havde indset muligheden for, at den organisation, der blev ydet økonomisk støtte til, var en terrororganisation, og at gerningsmanden enten havde indvilget i denne mulighed eller ville have ydet sin støtte, selv om vedkommende havde vidst, at der var tale om en terrororganisation.

På den baggrund – samt i lyset af udtalelsen i Højesterets dom i U 1992.455 H om, at der ved anvendelsen af forsætsformen *dolus eventualis* generelt bør udvises varsomhed – må det efter Justitsministeriets opfattelse antages, at spørgsmålet om anvendelse af forsætsformen *dolus*

eventualis i forhold til de foreslåede bestemmelser i L 35 normalt vil være af meget teoretisk karakter.

Spørgsmål nr. 118:

Ministeren bedes beskrive de værktøjer, Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet vil have til sin rådighed, og de vurderinger, man der vil foretage, i forbindelse med forespørgsler, om en organisation el. lign., som der tænkes overført penge til, er en terrororganisation.

Svar:

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen indhentet bidrag fra Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet, der oplyser følgende:

»Lovforslaget L 28 vedrørende lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvaskning af penge og finansiering af terrorisme blev fremsat den 13/12 2001. Der foreslås her som § 10 a indsat en bestemmelse om, at såfremt der er mistanke om, at en transaktion har eller har haft tilknytning til finansiering af terrorisme, skal virksomheden undersøge transaktionen nærmere. Såfremt mistanken ikke kan afkræftes, skal Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet underrettes. Der må kun gennemføres transaktioner fra den aktuelle konto eller person efter aftale med Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet.

Hvis Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet modtager en sådan underretning, vil der blive taget stilling til, om det beløb, der eventuelt påtænkes overført, skal beslaglægges. Reglerne om beslaglæggelse og konfiskation foreslås ændret med L 35, således at der, hvis forslaget vedtages, vil kunne beslaglægges penge, der må befrygtes at ville blive brugt ved en strafbar handling, herunder en terrorhandling eller finansiering af terrorister.

Hvis der underrettes om en påtænkt overførsel af penge til en person, virksomhed eller organisation, der er kendt eller mistænkt for at udføre eller medvirke til terrorhandlinger, vil pengene blive beslaglagt.

Til brug for denne vurdering kan Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet selv have tilstrækkelige oplysninger til at tage stilling. Sådanne oplysninger kan stamme fra EU's forordninger, f.eks. Rådets forordning nr. 2580/2001 af 27/12 2001 om specifikke restriktive foran-

staltninger mod visse personer og enheder med henblik på at bekæmpe terrorisme. De pågældende, der ønskes overført penge til, kan endvidere være kendte i statsadvokatens registre, herunder kriminalregistret eller statsadvokatens efterforskningsregistre (Hvidvaskregistret og Informationscentralen), ligesom statsadvokaturen bl.a. i forbindelse med retshjælp til USA efter terroraktionerne den 11/9 2001 har modtaget oplysninger vedrørende terrormistænkte personer, virksomheder og organisationer. Er statsadvokaturen ikke selv i besiddelse af tilstrækkelige oplysninger, vil der blive forespurgt hos Politiets Efterretningstjeneste, med hvem Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet som følge af terroraktionerne i USA den 11/9 2001 har indledt et forstærket samarbejde.«

Spørgsmål nr. 119:

Ad svaret på spørgsmål 100, jf. bilag 79

Vil ministeren udelukke, at der indgår en politisk vurdering i afvejningen af, om en handling er terror eller legitim modstand?

Svar:

Når det i den enkelte sag skal vurderes, om en handling er omfattet af den foreslåede bestemmelse i § 114, vil det være nødvendigt at foretage en samlet vurdering af alle sagens elementer.

Ved denne vurdering kan der blive tale om at inddrage omstændigheder af politisk karakter navnlig i den forstand, at en handling, der eventuelt vil være omfattet af den foreslåede bestemmelse, kan være udført på en politisk baggrund, herunder ud fra bestemte politiske motiver.

I den forbindelse kan der bl.a. henvises til den erklæring, som EU-landene udarbejdede i tilknytning til EU's rammeafgørelse om bekæmpelse af terrorisme, og som har betydning for fortolkningen af den foreslåede bestemmelse i § 114. Det følger således af denne erklæring, at rammeafgørelsen dækker handlinger, som alle medlemsstater anser for alvorlige overtrædelser af deres straffelove, begået af personer, hvis mål er en trussel mod medlemsstaternes demokratiske samfund, der respekterer retsstatsprincippet, og mod den civilisation, disse samfund bygger på.

En sådan vurdering af, om en handling er begået af personer, hvis mål måtte være at true demokratiske værdier, vil naturligvis være en vur-

dering, der indeholder klare elementer af politisk karakter.

Samtidig må det imidlertid fastslås, at afgørelsen af, om en handling falder ind under den foreslåede bestemmelse i § 114, principielt set er en retlig vurdering. Det vil sige en vurdering, som er bundet af retlige regler, og som i sidste ende foretages af domstolene.

Spørgsmål nr. 120:

Ministeren bedes kommentere henvendelsen af 8. april 2002 fra Det Retsvidenskabelige Institut B, jf. L 35 – bilag 93.

Svar:

1. Det Retsvidenskabelige Institut B ved professor, dr. jur. Ole Espersen har i en henvendelse af 8. april 2002 til Folketingets Retsudvalg bl.a. anført, at den foreslåede bestemmelse i § 114 er for vag og elastisk. Endvidere kritiseres det, at påtale skal ske efter justitsministerens beslutning, idet dette ifølge professor Ole Espersen risikerer at medføre »en brug, der meget nemt vil kunne blive afhængig af regeringens og folketingsflertallets farve«. Endvidere kritiserer professor Ole Espersen, at den begrænsning i bestemmelsens anvendelsesområde, som ligger i EU-landenes råds-erklæring, ikke er skrevet ind i selve bestemmelsen. Dette er efter hans opfattelse ikke acceptabelt under hensyn til de alvorlige forhold, som bestemmelsen regulerer.

2. Justitsministeriet skal i den forbindelse om affattelsen af den foreslåede bestemmelse i § 114 bemærke følgende:

Den foreslåede terrorismebestemmelse i § 114, stk. 1, indeholder bl.a. en opregning af en række forbrydelser (drab, flykapring mv.), der allerede er strafbare i dag, og som må betragtes som veldefinerede delikter. § 114, stk. 1, indeholder således ingen nykriminalisering og har i princippet karakter af en straffskærpselsregel.

Hertil kommer, at bestemmelsen indeholder en række betingelser, der skal være til stede, for at bestemmelsens såkaldte objektive gerningsindhold er opfyldt. Således skal handlingen foretages med forsæt til enten at skræmme en befolkning i alvorlig grad, eller uretmæssigt at tvinge danske eller udenlandske offentlige myndigheder eller en international organisation til at foretage eller at undlade at foretage en handling, eller at destabilisere eller ødelægge et lands eller

en international organisations grundlæggende politiske, forfatningsretmæssige, økonomiske eller samfundsmæssige strukturer. Ligeledes skal handlingen være egnet til at forvolde et land eller en international organisation alvorlig skade.

På den anførte baggrund finder Justitsministeriet ikke, at bestemmelsen kan karakteriseres som vag og elastisk.

På samme måde som med andre bestemmelser i lovgivningen kan det naturligvis ikke udelukkes, at der for de retshåndhævende myndigheder i praksis kan opstå spørgsmål om, hvorledes de foreslåede bestemmelser skal fortolkes. De foreslåede bestemmelser adskiller sig på dette punkt ikke principielt fra andre bestemmelser i straffelovgivningen – herunder straffebestemmelser, der som de foreslåede har til formål at gennemføre internationale forpligtelser.

Der kan i øvrigt henvises til besvarelsen af bl.a. spørgsmål nr. 9 og 24.

3. Om forholdet mellem lovteksten og de tilhørende bemærkninger bemærkes, at den foreslåede bestemmelse i § 114 som nævnt i lovforslagets bemærkninger, s. 36-37, begrænses af den erklæring, som EU-landene nåede til politisk enighed om på rådsmødet den 6.-7. december 2001. Efter denne erklæring dækker EU-rammeafgårelsen om bekæmpelse af terrorisme handlinger, som alle medlemsstater anser for alvorlige overtrædelser af deres straffelove, begået af personer, hvis mål er en trussel mod medlemsstaternes demokratiske samfund, der respekterer retsstatsprincippet, og mod den civilisation, disse samfund bygger på. Rammeafgårelsen skal forstås på denne måde og kan ikke bruges som argument for nu at betragte adfærd, som blev udført af mennesker, der handlede for at bevare eller genskabe disse demokratiske værdier, hvilket navnlig var tilfældet i visse medlemsstater under 2. Verdenskrig, som terroristhandling. Rammeafgårelsen kan heller ikke bruges til at anklage personer, der udøver deres legitime ret til at udtrykke deres meninger, for terrorisme, selv om de under udøvelsen af en sådan ret begår lovovertrædelser.

Det fremgår af Justitsministeriets vejledning om lov kvalitet, pkt. 2.3.5., at det principielle udgangspunkt for lovgivning er, at selve lovteksten så vidt muligt bør udformes på en sådan måde, at alle retsspørgsmål løses her, således at bemærk-

ningerne alene har karakter af uddybning og præcisering af anvendte udtryk mv. Endvidere fremgår det, at dette udgangspunkt imidlertid, ud fra en realistisk betragtning, ikke kan gælde undtagelsesfrit. I visse tilfælde er det ikke praktisk muligt eller hensigtsmæssigt at udforme en lovbestemmelse, der på én gang er præcis og samtidig dækkende i alle henseender.

Efter Justitsministeriets opfattelse er de begrænsninger, som fremgår af rådserklæringen, af en karakter, som vanskeligt kan skrives ind i en straffebestemmelse.

Justitsministeriet har i stedet mere udførligt beskrevet rådserklæringen i bemærkningerne til lovforslaget, ligesom det i en række besvarelser til Folketingets Retsudvalg er fremhævet, at rådserklæringen sætter begrænsninger i den foreslåede bestemmelses anvendelsesområde. Disse lovforarbejder vil have væsentlig fortolkningsmæssig betydning for lovens anvendelse i praksis både for anklagemyndigheden og for domstolene.

Der henvises i øvrigt bl.a. til besvarelsenerne af spørgsmål nr. 9, 23, 24, 27, 51 og 101.

4. Om påtaloreglen i § 118 a bemærkes følgende:

Den foreslåede bestemmelse i § 114 er indsat i straffelovens kapitel 13. Det følger af bestemmelsen i § 118 a, at påtale for overtrædelse af § 114 – og §§ 114 a-114 e – kun kan ske efter justitsministerens beslutning.

Efter bestemmelserne i straffelovens § 110 f og § 118 a er påtale for overtrædelse af bestemmelserne i straffelovens kapitel 12 og 13 – med enkelte undtagelser – betinget af justitsministerens beslutning. Historisk set er påtaloreglen begrundet i de særlige – navnlig også internationale – hensyn, der ofte vil være bestemmende for, om påtale skal finde sted. Således er det i Betænkning afgivet af kommissionen nedsat til at foretage et gennemsyn af den almindelige borgerlige straffelov fra 1912, side 223, anført:

»§ 114 [svarer til den gældende § 110 f] stiller som betingelse for påtale af de i dette kapitel omhandlede forbrydelser, at dette påbydes af justitsministeren. Da særlige navnlig også internationale hensyn ofte vil være bestemmende for, om påtale skal finde sted, er det fundet naturligt, at spørgsmålet om påtale i disse tilfælde afgøres af den øverste påtalemyndighed...«

Endvidere skal påtaloreglen sikre, at bestemmelserne i kapitel 12 og 13 ikke får et videre anvendelsesområde end tilsigtet, jf. herved Betynkning afgivet af udvalget til overvejelse af forslag til ændringer i borgerlig straffelov, navnlig kapitel 12 og 13 fra 1949, side 41.

Efter Justitsministeriets opfattelse gør de nævnte hensyn sig også gældende med hensyn til de foreslåede bestemmelser i §§ 114-114 e.

Hertil kommer, at afgørelsen af, om en handling falder ind under den foreslåede bestemmelse i § 114, principielt set er en retlig vurdering - også selv om der naturligvis kan være tale om en vurdering, der indeholder klare elementer af politisk karakter, jf. herved besvarelsen af spørgsmål nr. 119. Der vil således være tale om en vurdering, som er bundet af retlige regler, og som i sidste ende foretages af domstolene.

På den anførte baggrund finder Justitsministeriet fortsat, at påtaloreglen i forhold til de foreslåede bestemmelser bør ligge hos justitsministeren. Justitsministeriet er således ikke enig med professor Ole Espersen i, at en anvendelse af de foreslåede bestemmelser i praksis »meget nemt vil kunne blive afhængig af regeringens og folketingsflertallets farve«.

Der henvises i øvrigt til besvarelsenerne af spørgsmål nr. 24, 28 og 80.

Spørgsmål nr. 123:

Er det korrekt forstået, at de i det foreslåede § 786, stk. 4, 1. pkt., nævnte udbydere ikke skal være arbejdsgivere, andelsboligforeninger, foreninger og lignende?

Svar:

1. Det fremgår af pkt. 3.1.3.3. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at de nærmere regler om logningspligten vil være af en sådan karakter og detaljeringsgrad, at det ikke vil være hensigtsmæssigt at fastsætte dem ved lov. Samtidig har de tidsmæssige rammer ikke muliggjort, at der har kunnet skabes klarhed over alle de tekniske aspekter af forslaget, herunder gennem inddragelse af tele- og internetbranchen.

Indledningsvis bemærkes således, at det ikke på nuværende tidspunkt er muligt mere detaljeret at oplyse om indholdet af den påtænkte regulering - det vil sige den regulering, der skal ske i den bekendtgørelse, som skal udstedes i medfør

af den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 786, stk. 4, 2. pkt.

Justitsministeriet er på den baggrund indstillet på forud for udstedelsen af en bekendtgørelse om det nærmere omfang af logningspligten at orientere Folketingets Retsudvalg med henblik på, at udvalget kan få mulighed for at drøfte et udkast til bekendtgørelse.

2. Mere generelt kan det oplyses, at en arbejdsgiver - som anført i Justitsministeriets besvarelse af spørgsmål nr. 63, jf. L 35 - bilag 71 - efter Justitsministeriets opfattelse ikke vil være udbyder af en teletjeneste i forhold til den ansatte, der anvender en af arbejdsgiverens computere på arbejdspladsen. Det samme må gælde, hvis den ansatte fra sin bopæl - eksempelvis gennem en såkaldt hjemmearbejdsplads - har adgang til virksomhedens computernetværk og herigennem kan tilslutte sig Internettet.

Det må herved forudsættes, at den ansatte ikke skal yde betaling til arbejdsgiveren for internetadgangen. I modsat fald kan arbejdsgiverens formidling af internetadgang ikke siges at have sammenhæng med varetagelsen af den ansattes arbejdsopgaver, og arbejdsgiveren vil da kunne sidestilles med andre internetudbydere. Stiller arbejdsgiveren eksempelvis en computer og et internetabonnement hos en teleudbyder til den ansattes rådighed, således at tilslutningen til Internettet ikke sker via arbejdsgiverens computernetværk, vil pligten til at logge internettrafikken påhvile den pågældende udbyder, hvis denne i øvrigt er omfattet af logningspligten.

3. Endvidere fremgår det af den nævnte besvarelse, at en skole eller et universitet efter Justitsministeriets opfattelse ikke vil skulle anses som teleudbyder i forhold til elever og studenter, som anvender uddannelsesinstitutionens computere til internettrafik og anden elektronisk kommunikation. Her vil tilsvarende gælde, at der ikke skal foretages logning af den internettrafik, som de studerende vederlagsfrit foretager via en ekstern tilslutning til uddannelsesinstitutionens computernetværk.

4. Om andelsboligforeninger, foreninger og lignende skal foretage logning, vil afhænge af, om foreningen reelt svarer til en teleudbyder i forhold til brugerne. Dette må som udgangspunkt antages at være tilfældet, idet der - som det fremgår af den ovenfor nævnte besvarelse af spørgsmål nr. 63 - ikke stilles krav om udbud af

offentlige telenet og teletjenester. Det indebærer, at også udbydere, der kun henvender sig til en på forhånd afgrænset kundekreds, vil være omfattet.

Således vil eksempelvis et boligselskab være at anse som udbyder af en teletjeneste, hvis selskabet mod betaling tilbyder f.eks. adgang til Internet eller telefon til beboerne. Dette vil som udgangspunkt gælde uanset, hvor mange brugere boligselskabet udbyder teletjenesten til.

5. Efter Justitsministeriets opfattelse vil det imidlertid ikke være hensigtsmæssigt, hvis enhver udbyder af telenet og teletjenester bliver omfattet af den foreslåede regulering.

I forbindelse med den nærmere regelfastsættelse efter den foreslåede bestemmelse i § 786, stk. 4, 2. pkt., vil der derfor skulle foretages en hensigtsmæssig afgrænsning af den omfattede personkreds gennem eksempelvis en »bagatelgrænse«, hvorefter mindre udbydere ikke generelt skal logge trafikdata i 1 år.

En sådan »bagatelgrænse« vil ikke være udtryk for, at de oplysninger, som den pågældende boligforening ellers ville skulle logge, på forhånd kan siges ikke at ville være af efterforskningsmæssig interesse i en given sag. Undtagelsen vil være begrundet i, at en logningspligt for mindre udbydere må forventes at være forbundet med navnlig administrative omkostninger, der ikke vil modsvares af det efterforskningsmæssige behov for logoplysninger fra mindre udbydere.

Spørgsmål nr. 126:

Hvis ministeren fastsætter en grænse for, hvor lille en udbyder kan være, bør man så ikke præcisere det i selve lovteksten?

Svar:

Som det fremgår af Justitsministeriets besvarelse af spørgsmål nr. 63, jf. L 35 – bilag 71, vil det efter Justitsministeriets opfattelse ikke være hensigtsmæssigt, at enhver udbyder af telenet og teletjenester omfattes af den foreslåede logningspligt. I forbindelse med den nærmere regelfastsættelse efter den foreslåede bestemmelse i § 786, stk. 4, 2. pkt., vil der derfor skulle foretages en hensigtsmæssig afgrænsning af den omfattede personkreds gennem eksempelvis en »bagatelgrænse«, hvorefter mindre udbydere ikke generelt skal logge trafikdata i 1 år.

Ved vurderingen af spørgsmålet om fastsættelse af en bagatelgrænse skal der ske en afvejning af på den ene side hensynet til det efterforskningsmæssige behov for logoplysninger fra mindre udbydere og på den anden side hensynet til disse udbyderes økonomiske og administrative omkostninger ved en logningspligt.

Denne vurdering vil efter Justitsministeriets opfattelse mest hensigtsmæssigt kunne foretages i forbindelse med fastsættelse af de nærmere regler om logningspligten, jf. herved den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 786, stk. 4, 2. pkt.

Dette hænger sammen med, at der først i forbindelse med den nærmere tekniske udmøntning vil kunne tages stilling til, hvilke bestemte trafikdata der skal omfattes af logningspligten, og at der således først herefter kan foretages en vurdering af omkostningerne for den enkelte udbyder.

Som det fremgår af pkt. 3.1.3.3. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, vil de nærmere regler om logningsforpligtelsen være af en sådan karakter og detaljeringsgrad, at det ikke vil være hensigtsmæssigt at fastsætte dem ved lov. Dette gælder også med hensyn til overvejelserne om udformning af en bagatelgrænse.

Endvidere vil det være ganske omstændeligt at skulle fremsætte lovforslag, når der måtte vise sig behov for justering af disse regler, der i væsentligt omfang vil være af teknisk karakter. Her vil det være mere smidigt, at justeringerne kan foretages ved ændring af en bekendtgørelse.

Samtidig har de tidsmæssige rammer for udarbejdelsen af lovforslaget ikke muliggjort, at der har kunnet skabes klarhed over alle de tekniske aspekter af forslaget, herunder gennem inddragelse af tele- og internetbranchen. Behovet for regulering vil skulle vurderes i lyset af de praktiske og tekniske muligheder, der ikke har kunnet afklares endeligt inden for den korte tidsfrist.

Justitsministeriet forudsætter som anført i bemærkningerne til lovforslaget, at tele- og internetbranchen inddrages i forbindelse med regelfastsættelsen i forbindelse med udnyttelse af myndigheden.

Endvidere vil Justitsministeriet – som anført i besvarelsen af spørgsmål nr. 123 – være indstillet på forud for udstedelsen af en bekendtgørelse, der indeholder en nærmere regulering af logningspligtens udstrækning mv., at orientere Fol-

ketingets Retsudvalg med henblik på, at udvalget kan få mulighed for at drøfte et udkast til bekendtgørelse.

Spørgsmål nr. 127:

I forlængelse af svaret på spørgsmål 63, jf. bilag 71, bedes ministeren oplyse, om det er korrekt forstået, at følgende ikke vil blive omfattet af pligten til at foretage logning:

- a) virksomheder, der udbyder teletjenester (internetadgang) til ansatte, hvad enten dette sker på arbejdspladsen eller på en computer i den ansattes hjem,
- b) skoler, universiteter og andre uddannelsesinstitutioner, der udbyder teletjenester (internetadgang) til elever/studerende, hvad enten dette sker på arbejdspladsen eller på en computer i elevens/den studerendes hjem,
- c) udbydere af telenet og teletjenester under et vist antal (en bagatelgrænse), f.eks. en andelsboligforening med 20 lejligheder,
- d) forskellige tjenester, der af tekniske grunde ikke kan foretage logning, f.eks. teksttelefonen, og forskellige tjenester, der er lukkede, f.eks. beredskabsnet, overvågning af produktionsanlæg, luftbåren radio- og tv-broadcast?

Ministerens bedes endvidere oplyse, om den forventede bagatelgrænse vil ligge omkring 100 eller 1.000 eller 10.000 eller 100.000 tilsluttede brugere.

Svar:

For så vidt angår spørgsmålet om logningspligt for arbejdsgivere, uddannelsesinstitutioner og foreninger henvises til besvarelsen af spørgsmål nr. 123.

Som det fremgår af besvarelsen af spørgsmål nr. 63, jf. L 35 – bilag 71, vil der også i forbindelse med den tekniske udmøntning af logningskravet være behov for nærmere at overveje spørgsmålet om en teknologispecifik afgrænsning af logningsforpligtelsen. I udtalelsen fra Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, der er gengivet i besvarelsen af spørgsmål nr. 63, er der angivet en række eksempler på teletjenester, der eventuelt vil blive fritaget for logningspligten i forbindelse med den nærmere regelfastsættelse.

Formålet med en sådan nærmere overvejelse vil være at undersøge, hvor det som følge af tje-

nestens tekniske konstruktion ikke vil være hensigtsmæssigt eller tjene til opfyldelse af lovforlaget om styrkelse af politiets efterforskningsmuligheder at kræve logning af trafikdata.

I de tilfælde, hvor logning ikke er teknisk mulig, vil der ikke blive opstillet krav herom.

For så vidt angår fastsættelsen af en »bagatelgrænse« er det ikke på nuværende tidspunkt muligt nærmere at angive, hvor undergrænsen for antallet af tilsluttede brugere bør gå. Afgørelsen af dette spørgsmål vil, som det i øvrigt fremgår af besvarelsen af spørgsmål nr. 126, afhænge af den nærmere tekniske udmøntning af logningsforpligtelsen. Justitsministeriet forudsætter som anført i bemærkningerne til lovforslaget, at tele- og internetbranchen inddrages i forbindelse med regelfastsættelsen i forbindelse med udnyttelse af bemyndigelsen.

Efter Justitsministeriets foreløbige vurdering må det imidlertid antages, at bagatelgrænsen vil komme til at ligge nærmere omkring 100 tilsluttede brugere end omkring de 1.000, 10.000 eller 100.000, der er anført i spørgsmålet. Om bagatelgrænsen inden for disse rammer skal fastsættes ved f.eks. 30, 50 eller 100 tilsluttede brugere, vil bl.a. afhænge af de kommende drøftelser med tele- og internetbranchen.

Spørgsmål nr. 128:

Ministerens bedes oplyse, om der vil være forskel på, hvilke teleudbydere der efter den foreslåede § 786, stk. 4, vil blive pålagt registreringspligt, og hvilke teleudbydere, der efter den foreslåede § 786, stk. 5, vil blive pålagt at yde praktisk bistand til politiet i forbindelse med indgreb i meddelelshemmeligheden, herunder om det kun vil være virksomheder, der har teletjeneste som hovederhverv eller i hvert fald en væsentlig del af deres omsætning, som vil blive pålagt at skulle have døgnberedskab til at hjælpe politiet efter § 786, stk. 5.

Svar:

1. Pligten til at bistå politiet ved gennemførelse af indgreb i meddelelshemmeligheden – herunder ved at etablere aflytning af telefonsamtaler mv., ved at give de i § 780, stk. 1, nr. 3 og 4, nævnte oplysninger samt ved at tilbageholde og udlevere forsendelser – påhviler efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 786,

stk. 1, postvirksomheder og udbydere af offentlige telenet og teletjenester.

Efter den foreslåede ændring af § 786, stk. 1, vil pligten til at yde bistand i forbindelse med indgreb i meddelelseshemmeligheden blive udvidet til at gælde for alle udbydere af telenet og teletjenester, herunder eksempelvis udbydere, der henvender sig til et på forhånd afgrænset kundesegment. Dette hænger sammen med, at også udbydere af ikke-offentlige telenet og teletjenester vil blive omfattet af logningspligten. Der er derfor behov for at opstille en pligt for også disse udbydere til at give politiet oplysninger mv. i forbindelse med indgreb i meddelelseshemmeligheden.

2. Der vil ikke nødvendigvis være sammenfald mellem den gruppe af udbydere, der har pligt til at foretage logning efter § 786, stk. 4, og de udbydere, der omfattes af de nærmere regler om praktisk bistand til politiet i forbindelse med indgreb i meddelelseshemmeligheden. Dette hænger sammen med, at pligten til at bistå politiet i forbindelse med indgreb i meddelelseshemmeligheden fortsat vil gælde også i forhold til anden bistand end udlevering af logoplysninger – og dermed også for udbydere, der ikke vil være forpligtede til at foretage logning.

De nærmere regler om samarbejde mellem politiet og udbyderne efter § 786, stk. 5, skal således ses i sammenhæng med den almindelige pligt for udbyderne til at bistå politiet efter § 786, stk. 1.

Eksempelvis vil det kunne være nødvendigt at fastsætte regler for eventuelt praktisk samarbejde mellem politiet og de udbydere, der måtte falde under en »bagatelgrænse« i forhold til logningsforpligtelsen, jf. herved besvarelsen af spørgsmål nr. 127 med omtale af den såkaldte bagatelgrænse. Selv om disse udbydere ikke løbende vil skulle foretage logning af trafikdata efter § 786, stk. 4, kan der således på andre områder være behov for, at de som teleudbydere kan bistå politiet. Det kan f.eks. være i forbindelse med en konkret anmodning om fremadrettet aflytning.

3. Der vil ikke nødvendigvis skulle stilles de samme krav til alle udbydere i forbindelse med den nærmere fastsættelse af regler om udbydernes praktiske bistand til politiet i forbindelse med indgreb i meddelelseshemmeligheden.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 786, stk. 5, vil der eksempelvis kunne fastsættes regler, der sikrer politiet mulighed for at kunne komme i kontakt med teleselskaberne hele døgnet. Der vil også kunne opstilles regler om sikkerhedsgodkendelse af personale.

Som det også fremgår af pkt. 3.2.1. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, kan sådanne regler dog ikke være mere vidtgående, end formålet tilsiger. Ved fastsættelse af regler om udvidet adgang til at rette henvendelse til selskaberne vil der således skulle foretages en afvejning mellem på den ene side det efterforskningsmæssige behov for at kunne rette henvendelse uden for almindelig arbejdstid og på den anden side de økonomiske konsekvenser for selskaberne af en sådan ordning. Der vil ikke altid være behov for at kræve, at der er personale til stede hele døgnet i teleselskabet. Alt efter behov vil der kunne være tale om en vagtordning, hvor politiet har adgang til at rette henvendelse til bestemte medarbejdere i det pågældende teleselskab, der kan sørge for det videre fornødne i forhold til gennemførelsen af indgreb i meddelelseshemmeligheden.

I forbindelse med den nærmere tekniske udmåling af logningspligten kan det således vise sig, at omfanget af politiets behov for døgnet rundt at kunne komme i kontakt med mindre udbydere, eksempelvis boligforeninger, ikke vil stå i rimeligt forhold til de økonomiske og administrative konsekvenser for udbyderen ved en sådan ordning.

Man kunne i stedet forestille sig, at det her vil være tilstrækkeligt, at det blot sikres, at der hos de mindre udbydere er udpeget en bestemt person, som politiet kan kontakte, eksempelvis den netværksansvarlige, og at der ikke opstilles krav om bestemte træffetider mv.

Spørgsmål nr. 129:

Vil teleudbyderne kunne nøjes med at have de nødvendige oplysninger (f.eks. a) registrering af IP-nr., der har været på nettet, b) registrering af, hvilken pc det pågældende IP-nr. har været tilknyttet på det pågældende tidspunkt, c) registrering af, hvilken bruger der har brugt den pågældende pc på det pågældende tidspunkt) registreret forskellige steder, eller skal oplysninger om trafikdata for den enkelte bruger være samlet ét

sted, således at teleudbyderne vil være nødt til at anskaffe særlige programmer til dette?

Svar:

Justitsministeriet forventer ikke, at det vil være nødvendigt at stille nærmere krav til udbydernes løbende opbevaring af trafikdata. Der må herved lægges vægt på, at politiet kun i et meget begrænset omfang – navnlig i de konkrete tilfælde, hvor der i medfør af retsplejelovens regler kan blive tale om indgreb i meddelelseshemmeligheden mv. – vil have behov for at få adgang til loggede oplysninger. På den anden side må det imidlertid kræves, at de udbydere, der skal foretage logning, også er i stand til i disse konkrete tilfælde at levere logoplysningerne inden for et tidsrum, der er rimeligt i forhold til det efterforskningsmæssige behov. Samtidig må udbyderen være i stand til at levere oplysningerne i et læsbart format.

Politiets skal således ikke være henvist til at modtage oplysningerne i en sådan opdelt form fra flere datakilder, at oplysningerne ikke umiddelbart kan bruges til formålet. Også retssikkerhedsmæssige hensyn til de personer, om hvilke trafikdataene kan indeholde oplysninger, taler for, at teleudbyderne skal levere dataene på en måde, der ikke skaber tvivl om det reelle indhold af de loggede oplysninger.

Selve logningen bør således kunne ske på den måde, der passer den enkelte udbyder bedst, når blot udbyderen er i stand til at opfylde forpligtelsen til at bistå politiet ved gennemførelsen af indgreb i meddelelseshemmeligheden.

Spørgsmål nr. 131:

I forlængelse af svar på spørgsmål nr. 83, jf. bilag 75, bedes ministeren oplyse, hvorvidt alene det faktum, at en organisation/person står på EU's, USA's eller andres lister, vil være nok til, at politiet i Danmark kan iværksætte en efterforskning?

Svar:

1. EU har i forbindelse med Rådets forordning (EF) nr. 2580/2001 af 27. december 2001 om specifikke restriktive foranstaltninger mod visse personer og enheder med henblik på at bekæmpe terrorisme og Rådets fælles holdning af 27. december 2001 om anvendelse af specifikke foranstaltninger til bekæmpelse af terrorisme (2001/

931/FUSP) opstillet lister over personer, grupper og enheder, der er involveret i terrorhandlinger.

Det fremgår af den fælles holdnings artikel 1, stk. 3, (som der også henvises til i forordningen), hvad der skal forstås ved en terrorhandling og en terroristgruppe. Disse definitioner er identiske med definitionen i EU-rammeafgårelsen om bekæmpelse af terrorisme.

Retsvirkningen af, at en organisation optages på terrorlisterne, vil bl.a. være, at medlemsstaterne har pligt til at indefrysse midler tilhørende organisationen.

2. L 35 indeholder bl.a. bestemmelser om terrorisme og finansiering af terrorisme. Disse bestemmelser kriminaliserer terrorhandlinger samt direkte eller indirekte finansiering af terrorhandlinger.

Den foreslåede terrorbestemmelse i straffelovens § 114 er formuleret så tæt op ad EU's rammeafgårelse om bekæmpelse af terrorisme som muligt for at sikre en fuldstændig gennemførelse af rammeafgårelsen.

Der er som nævnt sammenfald i definitionerne af begreberne terrorhandlinger og terroristgruppe i henholdsvis forordningen, den fælles holdning, rammeafgårelsen og L 35. Selv om den umiddelbare konsekvens af, at en organisation optages på EU-listerne i dag er begrænset til de retsvirkninger, der følger af den fælles holdning og forordningen, så vil dette sammenfald efter vedtagelsen af L 35, som gennemfører rammeafgårelsen, bevirke, at dansk politi må vurdere, om der inden for rammerne af retsplejeloven er anledning til at indlede efterforskning her i landet af forhold, der knytter sig til den pågældende organisation. Efter retsplejelovens § 742, stk. 2, iværksætter politiet således efter anmeldelse eller af egen drift efterforskning, når der er rimelig formodning om, at et strafbart forhold, som forfølges af det offentlige, er begået.

3. Det forhold, at en udenlandsk politimyndighed måtte sætte en organisation på en national terrorliste, indebærer ikke automatisk, at dansk politi vil iværksætte efterforskning i forhold til f.eks. danske medlemmer af organisationen.

Dette kan imidlertid – sammenholdt med politiets eksisterende viden om organisationen – være tilstrækkeligt til, at politiet af egen drift iværksætter en efterforskning af, om et strafbart forhold er begået.

4. I tilfælde, hvor der i overensstemmelse med det anførte foretages en politimæssig efterforskning her i landet, vil det herefter være op til anklagemyndigheden at vurdere, om der bør rejses tiltale i sagen. En beslutning om at rejse tiltale efter de foreslåede bestemmelser i §§ 114-114 b vil skulle træffes af justitsministeren, jf. straffelovens § 118 a.

Spørgsmål nr. 147:

Ministerens bedes kommentere henvendelsen af 7. maj 2002 fra IT-Brancheforeningen, jf. L 35 – bilag 120.

Svar:

1. Henvendelsen fra IT-Brancheforeningen vedrører spørgsmålet om, hvilke nærmere oplysninger der vil blive omfattet af den foreslåede logningspligt i retsplejelovens § 786, stk. 4.

Det fremgår af pkt. 3.1.3.3. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at de nærmere regler om logningspligten vil være af en sådan karakter og detaljeringsgrad, at det ikke vil være hensigtsmæssigt at fastsætte dem ved lov. Samtidig har de tidsmæssige rammer ikke muliggjort, at der har kunnet skabes klarhed over alle de tekniske aspekter af forslaget, herunder gennem inddragelse af tele- og internetbranchen.

Indledningsvis bemærkes således, at det ikke på nuværende tidspunkt er muligt mere detaljeret at oplyse om indholdet af den påtænkte regulering – det vil sige den regulering, der skal ske i den bekendtgørelse, som skal udstedes i medfør af den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 786, stk. 4, 2. pkt.

Justitsministeriet er på den baggrund – som anført i Justitsministeriets besvarelse af spørgsmål nr. 123, jf. L 35 – bilag 123 – indstillet på forud for udstedelsen af en bekendtgørelse om det nærmere omfang af logningspligten at orientere Folketingets Retsudvalg med henblik på, at udvalget kan få mulighed for at drøfte et udkast til bekendtgørelse.

2. Mere generelt kan det oplyses, at IT-Brancheforeningens forslag om, at den foreslåede logningspligt bør begrænses til at omfatte oplysninger, der i forvejen registreres med henblik på debitering, efter Justitsministeriets opfattelse ikke ville dække det efterforskningsmæssige behov for trafikdata.

Som det fremgår af pkt. 3.1.1.2. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, gælder der efter § 30 i bekendtgørelsen om udbud af telenet og teletjenester som udgangspunkt et krav om sletning eller anonymisering af trafikdata efter samtalens afslutning. Fra udgangspunktet gøres der visse undtagelser. Det er således tilladt at behandle og opbevare trafikdata med henblik på debitering af slutbrugere og afregning for samtrafik.

En sådan behandling og opbevaring er tilladt indtil udløbet af den lovhjemlede forældelsesfrist for de omhandlede gældsforpligtelser og afregninger – det vil sige i indtil 5 år.

IT-Brancheforeningens forslag ville indebære, at det kun var de oplysninger, der i dag registreres og opbevares, der fremover pligtmæssigt skulle logges.

Imod en sådan ordning taler, at det er forskelligt fra udbyder til udbyder, hvilke oplysninger der logges. Det hænger sammen med, at det i dag er op til den enkelte teleudbyder inden for rammerne af udbudsbekendtgørelsens § 30 at afgøre, om og i hvilket omfang trafikdata opbevares.

Endvidere kan der være et efterforskningsmæssigt behov for logoplysninger, der i dag ikke kan registreres og opbevares efter den gældende telelovgivning, fordi de ikke skal anvendes med henblik på debitering. F.eks. kan det nævnes, at der i forbindelse med såkaldte flat rate-produkter, hvor kunden betaler et fast beløb for teletjenesten uanset forbrug, ikke vil være behov – og dermed ifølge IT-Brancheforeningens forslag heller ikke mulighed – for at logge trafikdata.

Justitsministeriet kan derfor ikke støtte den af IT-Brancheforeningen foreslåede definition af trafikdata.

3. Om de oplysninger, der i forvejen registreres og opbevares, anfører IT-Brancheforeningen, at der bliver tale om at udstrække opbevaringsperioden.

Dette er Justitsministeriet ikke enig i. Den pligtmæssige opbevaringsperiode vil være begrænset til 1 år, mens oplysninger, der logges med henblik på debitering, kan gemmes i indtil 5 år. Så vidt Justitsministeriet er orienteret, gemmes oplysningerne i dag faktisk ofte i 5 år med henblik på sikre dokumentation i forbindelse med behandling af mulige regningsklager mv.

4. IT-Brancheforeningen anfører, at afsender- og modtageroplysninger i elektronisk post findes i den del af det elektroniske brev, der også indeholder brevetts overskrift/emnefelt. Foreningen mener, at der på denne baggrund bliver tale om at logge indholdet af kommunikationen.

Hertil bemærkes, at det af f.eks. pkt. 1.2. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget fremgår, at der alene vil blive tale om registrering og opbevaring af trafikdata og ikke af selve indholdet af kommunikationen.

Som det fremgår af Justitsministeriets besvarelse af spørgsmål nr. 104, jf. L 35 – bilag 83, må emnerubrikken i et elektronisk brev anses for at være en indholdsmæssig oplysning. Der vil således ikke blive stillet krav om logning af indholdet af emnerubrikken.

5. IT-Brancheforeningen udtrykker bekymring for, at der vil blive stillet krav om logning af oplysninger om, hvilken sendemast en tændt mobiltelefon benytter, selv om telefonen ikke anvendes til kommunikation.

Efter den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 786, stk. 4, skal udbyderne logge oplysninger om teletrafik. Logning af oplysninger om, hvilken sendemast en tændt mobiltelefon har forbindelse til, når den ikke anvendes til kommunikation, er efter Justitsministeriets opfattelse ikke en oplysning om teletrafik i denne bestemmelses forstand. Justitsministeriet agter således ikke i forbindelse med den nærmere tekniske udmøntning af logningsforpligtelsen at stille krav om logning af disse data.

6. IT-Brancheforeningen anbefaler en definition af trafikdata, der svarer til den, som findes i forslag til EU-direktiv om behandling af personoplysninger og beskyttelse af privatlivets fred i den elektroniske kommunikationssektor (KOM(2000) 385), jf. Rådets fælles holdning af 21. januar 2002. Denne definition af trafikdata omfatter data som behandles med henblik på overføring af kommunikation i et elektronisk kommunikationsnet eller debitering heraf. Direktivforslaget er omtalt under pkt. 3.1.1.2. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Efter Justitsministeriets opfattelse er definitionen i direktivforslaget så bred, at den ikke reelt ville bidrage til at afgrænse begrebet »oplysninger om teletrafik«, der er anvendt i lovforslaget.

Efter Justitsministeriets opfattelse omfatter EU-definitionen eksempelvis oplysninger om, hvilke sendemaster en mobiltelefon har forbindelse til, selv om den ikke anvendes til kommunikation. Som det fremgår af pkt. 5 ovenfor, vil disse oplysninger ikke være omfattet af logningspligten.

Justitsministeriet er ikke enig med IT-Brancheforeningen i, at EU-definitionen må antages at ville udgøre et fælles grundlag for det internationale politisamarbejde på området i de kommende år. Direktivforslaget vedrører harmonisering af reglerne på det telepolitiske område og har et forbrugerbeskyttende sigte. For så vidt angår kriminalitetsbekæmpelse lægges der i direktivudkastets artikel 15 op til en videreførelse af de gældende EU-regler på området, hvorefter medlemsstaterne selv kan beslutte at fravige direktivets regler, når det sker af hensyn til bl.a. forebyggelse, efterforskning, afsløring og retsforfølgning i straffesager.

Spørgsmål nr. 148:

Kan sikkerhedskriterier vedrørende logningsbestemmelserne m.m. indskrives i selve loven? I givet fald hvordan? Er der bestemmelser i persondataloven, herunder om Datatilsynets kompetence, som kan være til vejledning for fastsættelse af sikkerhedskriterier?

Svar:

De oplysninger om teletrafik, der som følge af den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 786, stk. 4, skal registreres og opbevares, må efter omstændighederne betragtes som personoplysninger omfattet af persondataloven.

Når udbydere af telenet og teletjenester foretager logning mv. efter den foreslåede bestemmelse i retsplejeloven, skal denne logning mv. således ske i overensstemmelse med persondatalovens regler, for så vidt der ikke er fastsat særlige regler i anden lovgivning, herunder telelovgivningen. Det følger af persondatalovens § 41, stk. 3, at den dataansvarlige skal træffe de fornødne tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger mod, at oplysninger hændeligt eller ulovligt tilintetgøres, fortabes eller forringes, samt mod, at de kommer til uvedkommendes kendskab, misbruges eller i øvrigt behandles i strid med loven. Tilsvarende gælder for databehandlere.

Efter persondatalovens § 58, stk. 1, påser Datatilsynet af egen drift eller efter klage fra en registreret, at behandlingen finder sted i overensstemmelse med loven og regler udstedt i medfør af loven.

Datatilsynet kan endvidere i medfør af persondatalovens § 59, stk. 3, påbyde en privat dataansvarlig at træffe bestemte tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger mod, at der behandles oplysninger, som ikke må behandles, at oplysninger hændeligt eller ulovligt tilintetgøres, fortabes eller forringes, samt mod, at de kommer til uvedkommendes kendskab, misbruges eller i øvrigt behandles i strid med loven.

Undladelse af at efterkomme et eventuelt påbud meddelt i medfør af persondatalovens § 59, stk. 3, er strafsanktioneret, jf. persondatalovens § 70, stk. 1, nr. 6.

Telelovgivningen indeholder ligeledes bestemmelser om, at teleudbydere skal træffe visse sikkerhedsforanstaltninger.

Da der i såvel persondataloven som i telelovgivningen er fastsat regler, der regulerer spørgs-

målet om, hvilke sikkerhedsforanstaltninger udbydere af telenet og teletjenester skal træffe i forbindelse med den logning mv., som følger af den foreslåede bestemmelse i retsplejeloven, finder Justitsministeriet ikke grundlag for at fastsætte yderligere sikkerhedskriterier i loven.

Spørgsmål nr. 150:

Ad svaret på spørgsmål 121, jf. bilag 111

Finder ministeren ikke – under henvisning til præambelen til Rådets rammeafgørelse, jf. bilag 15, – at det skal have betydning, om en handling har været rettet mod en besættelsesmagt mv.?

Svar:

Som det fremgår af besvarelsen af spørgsmål nr. 121, er det nødvendigt for at afgøre, om en handling er omfattet af den foreslåede bestemmelse i § 114, at foretage en samlet vurdering af alle sagens elementer. I denne vurdering vil det – bl.a. i lyset af den nævnte rådserklæring – skulle indgå, om en handling i givet fald har været rettet mod en besættelsesmagt m.v.

Præamblen til Rådets rammeafgørelse af 6. december 2001 om bekæmpelse af terrorisme

Oprettet efter ønske fra S, V, KF, SF, RV og EL

Referat af samlingen den 6/12-01 i Rådet for Den Europæiske Union om forslag til rammeafgørelse om bekæmpelse af terrorisme

REFERAT

af samlingen den: 6. december 2001

i: Rådet

Tidl. dok. nr.: 14845/01 DROIPEN 103 CATS
49 + ADD 1

Komm. forsl. nr.: KOM(2001) 521 endelig

Vedr.: Forslag til Rådets rammeafgørelse om
bekæmpelse af terrorisme

Rådet konstaterede, at der var foreløbig enighed om teksten i bilaget med forbehold af et parlamentarisk undersøgelsesforbehold fra den svenske, danske og irske delegation og en fornyet høring af Europa-Parlamentet.

Forslag til

RÅDETS RAMMEAFGØRELSE**om bekæmpelse af terrorisme**

DEN EUROPÆISKE UNION HAR –

under henvisning til traktaten om Den Europæiske Union, særlig artikel 29, artikel 31, litra e), og artikel 34, stk. 2, litra b),

under henvisning til forslag fra Kommissionen¹

under henvisning til udtalelse fra Europa-Parlamentet² og

ud fra følgende betragtninger:

(0) Den Europæiske Union bygger på de universelle værdier: menneskets værdighed, frihed, lighed og solidaritet, respekt for menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder; den bygger på princippet om demokrati og retsstatsprincippet, der alle er principper, som medlemsstaterne har til fælles.

Terrorisme er en af de groveste overtrædelser [...] af disse principper. I Gomera-erklæringen, der blev vedtaget på et uformelt rådsmøde den 14. oktober 1995, fastslås det, at terrorisme udgør en trussel for demokratiet, den frie udøvelse af menneskerettighederne og den økonomiske og sociale udvikling.

¹ EFT C

² EFT C

- (2) Alle eller nogle af medlemsstaterne har ratificeret en række konventioner om terrorisme. I Europarådets konvention af 27. januar 1977 om bekæmpelse af terrorisme¹ fastslås det, at terrorhandlinger ikke anses for politiske forbrydelser eller for forbrydelser, der har forbindelse med politiske forbrydelser, eller for forbrydelser, der udspringer af politiske motiver. FN har vedtaget konventionen af 15. december 1997 til bekæmpelse af terrorbombninger og konventionen af 9. december 1999 til bekæmpelse af finansiering af terrorisme. Der forhandles for øjeblikket i FN-regi om et udkast til en global konvention om bekæmpelse af terrorisme.
- (3)²På EU-plan har Rådet vedtaget Rådets og Kommissionens handlingsplan for, hvorledes Amsterdam-traktatens bestemmelser om indførelse af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed bedst kan gennemføres³

den 3. december 1998, Rådets konklusioner af 20. september 2001 samt Det Europæiske Råds handlingsplan af 21. september 2001 vedrørende terrorisme. Terrorismen blev nævnt i konklusionerne fra Det Europæiske Råds møder i Tammerfors den 15.-16. oktober 1999⁴ og i Santa María da Feira den 19.-20. juni 2000⁵. Terrorismen nævnes desuden i Kommissionens meddelelse til Rådet og Europa-Parlamentet med den halvårslige ajourføring af resultattavlen vedrørende fremskridt hen imod oprettelsen af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed i EU (anden halvdel af 2000)⁶. Europa-Parlamentet vedtog desuden en henstilling den 5. september 2001 om bekæmpelse af terrorisme. Den 30. juli 1996 gjorde de førende industrialiserede lande (G7) og Rusland sig på et møde i Paris til talsmænd for 25 foranstaltninger til bekæmpelse af terrorisme.

¹ ETS nr. 90.

² Den juridiske tjeneste har oplyst, at præambelen kræver en »redaktionel bearbejdning«.

³ EFT C 19 af 23. januar 1999, s. 1.

⁴ <http://ue.eu.int/en/Info/eurocouncil/index.htm>.

⁵ <http://ue.eu.int/en/Info/eurocouncil/index.htm>.

⁶ KOM(2000) 782 endelig.

- (4) Den Europæiske Union har truffet adskillige specifikke foranstaltninger til bekæmpelse af terrorisme og organiseret kriminalitet som f.eks.: Rådets afgørelse af 3. december 1998, hvorved det pålægges Europol at beskæftige sig med strafbare handlinger, som er blevet begået, eller som det må antages vil blive begået i forbindelse med terroristiske aktiviteter, der er rettet mod personers liv og legeme, mod den personlige frihed eller mod ejendom¹; den fælles aktion 96/610/RIA af 15. oktober 1996, vedtaget af Rådet på grundlag af artikel K.3 i traktaten om Den Europæiske Union, om oprettelse og førelse af et register over sagkundskab med hensyn til bekæmpelse af terrorisme for at lette samarbejdet om bekæmpelse af terrorisme mellem Den Europæiske Unions medlemsstater²; den fælles aktion 98/428/RIA af 29. juni 1998, vedtaget af Rådet på grundlag af artikel K.3 i traktaten om Den Europæiske Union, om oprettelse af et europæisk retligt netværk³ med ansvar for spørgsmål vedrørende terrorhandlinger (særlig artikel 2); den fælles aktion 98/733/RIA af 21. december 1998, vedtaget af Rådet på grundlag af artikel K.3 i traktaten om Den Europæiske Union, om at gøre det strafbart at deltage i en kriminel organisation i Den Europæiske Unions medlemsstater⁴ samt Rådets henstilling af 9. december 1999 vedrørende samarbejde om bekæmpelse af finansieringen af terroristgrupper⁵.
- (5) Definitionerne af terrorhandlinger bør tilnærmes hinanden i alle medlemsstaterne, herunder definitionerne af strafbare handlinger med relation til terroristgrupper. For fysiske og juridiske personer, der har begået eller er ansvarlige for sådanne handlinger, bør der desuden fastsættes straffe og sanktioner, som afspejler den grove karakter af disse handlinger.
- (6) Det bør betragtes som en skærpende omstændighed, at den strafbare handling er af særlig grusom karakter, at den er begået mod flere personer eller mod personer, der er særlig udsat for at blive ofre for terrorhandlinger.

¹ EFT C 26 af 30.1.1999, s. 22.

² EFT L 273 af 25.10.1996.

³ EFT L 191 af 7.7.1998, s. 4.

⁴ EFT L 351 af 29.12.1998, s. 1.

⁵ EFT C 373 af 23.12.1999, s. 1.

Henvendelse af 8. april 2002 fra professor, dr.jur. Ole Espersen

Optrykt efter ønske fra SF og EL

Københavns Universitet, Det Juridiske Fakultet

Det Retsvidenskabelige Institut B

Studiegården
Studiestræde 6
1455 København K
35 32 32 22/35 32 26 26
Fax: 35 32 32 01

Professor, dr. jur. Ole Espersen
Direkte tf.: 35 32 31 26, e-mail: Ole.Espersen@jur.ku.dk
8. april 2002

Folketingets Retsudvalg
Folketinget
Christiansborg
1240 København K

Om terrorismedefinitionen og tiltalebeføjelser.

Regeringens forslag til indføjelser af specielle terrorisme-paragraffer i straffeloven har medført kritik fra en række af de myndigheder, der har haft lejlighed til at udtale sig over lovforslaget. Man har således kritiseret terrorismebegrebets vaghed og de betydelige afgrænsningsproblemer, der vil opstå. Kritikken fremføres f.eks. af rigsadvokaten, rigspolitichefen, politidirektøren i København, Advokatrådet, Landsforeningen af beskikkede advokater og Det Danske Center for Menneskerettigheder. En række af de nævnte fremhæver, at definitionen jo vil omfatte angreb på ethvert lands økonomiske eller sociale strukturer uanset det pågældende lands styreform, og som eksempler påpeges, at ANCs kamp mod apartheidstyret i Sydafrika måtte betegnes som terrorisme – efter det foreliggende lovforslag. Justitsministeriet har afslået at foretage ændringer med to begrundelser.

Den ene begrundelse er at tiltale i anledning af overtrædelse af bestemmelserne er betinget af Justitsministerens beslutning, som træffes under sædvanligt »parlamentarisk ansvar« og man

skriver videre, at »med denne påtalerregel vil det kunne sikres, at der ikke rejses tiltale i sager, hvor der foreligger materiel atypicitet eller sager omfattet af en EU-rådserklæring...« der omtales nedenfor.

Man erkender altså for så vidt, at der er tale om en noget vag og elastisk bestemmelse – det der i folkemunde undertiden kaldes en gummiparagraf. Men man finder dette forsvarligt, fordi beslutningen om at bruge eller ikke bruge bestemmelsen (hvor overtrædelse jo kan koste livsvarigt fængsel) træffes af et politisk organ, nemlig Justitsministeren.

Altså: til gengæld for en meget politisk betonet bestemmelse, der er ret så vag og ubestemt, lover man at den alene vil blive brugt efter en politisk beslutning.

Dette forekommer ikke at være særlig betryggende. Husk hvordan de politiske holdninger var splittet til ANC-styret i Sydafrika. Nogle partier støttede varmt apartheid og anså ANC for terrorister – mens andre støttede ANC, som kæmpede for demokrati og afskaffelse af racediskrimination. Det er næsten at overspille tilliden til det par-

lamentariske/juridiske regime i vort land at anse dette for at være en ideel løsning – oven i købet en der skal sikre den korrekte brug af straffelovens mest alvorlige paragraffer. En brug, der meget nemt vil kunne blive afhængig af regeringens og folketingsflertallets farve.

Jeg tror i øvrigt at dette strider mod ministeriets egen vejledning i lovens udarbejdelse, hvor det bl.a. hedder: »En bestemmelse, der definerer en forbrydelse, skal således være tilstrækkelig klar og præcis. Borgerne skal – med en rimelig grad af sikkerhed – kunne forudse, hvilke handlinger og undladelser der vil kunne medføre strafansvar«. Denne vejledning er udtrykkeligt af ministeriet motiveret med, at loven ellers ville kunne komme i strid med Den europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 7. Kunne vi mon i påkommende tilfælde forsvare os mod manglende præcision med at det jo til gengæld er ministeren der beslutter om tiltale skal rejses?

Og hvad vil det i øvrigt sige at ministerens afgørelse træffes under parlamentarisk ansvar? Reelt betyder det, at afgørelsen træffes eller kan træffes af et flertal i Folketinget. Folketingsmedlemmer har – realpolitisk med rette – den opfattelse at det en minister kan gøre, kan de også forlange at han gør – eller lader være med at gøre. Det kan føre til pression mod Justitsministeren – noget der jo unægtelig ikke er ukendt. Det forekommer mig at Folketingets flertal burde dyrke denne problemstilling noget mere – også og især i betragtning af, at en reel parlamentarisk kontrol på dette område – sagernes karakter taget i betragtning – ofte vil være en ren illusion.

Den anden form for begrundelse, som Justitsministeren giver, bør også nærmere vurderes. Man ønsker ikke nærmere at præcisere selve terrorismeparagraffen, men henviser til at EU-landene

har vedtaget »en fælles erklæring, der begrænser anvendelsesområdet for bestemmelsen. Efter denne erklæring kan adfærd, som bliver udført af mennesker, der handlede for at bevare eller genskabe de demokratiske værdier ikke betegnes som terrorisme. Ligeledes kan heller ikke personer, der udøver deres legitime ret til at udtrykke deres meninger anklages for terrorisme, selv om de under udøvelsen af en sådan ret begår lovovertrædelser«. Her har man måske løsningen på den uro, som mange har følt i anledningen af problemet med hensyn til paragraffernes brug mod frihedskæmpere. Men den er altså ikke medtaget i lovtæksten. Det er måske heller ikke nogen nem opgave. Men, når man tænker på alvoren bag lovtæksten, bør man ikke »lovgive i bemærkningerne«. Alle er enige om at dette er en uskik, især når det drejer sig om alvorligere forhold. At gøre det i den foreliggende relation er efter min mening ikke acceptabelt.

Lad mig generelt sige at Polen og Danmark er de eneste lande blandt de 11 lande, der er medlemmer af Østersørådet, hvor Justitsministeren selv er den højeste anklagemyndighed eller har instruktionsbeføjelser i stort og småt overfor anklagemyndigheden (Tysklands situation er noget uklar – hvilket har medført store politiske vanskeligheder). Det har, for så vidt angår Danmark, næppe i forfærdelig mange tilfælde forvoldt de store problemer. Retten bruges med tilbageholdenhed. Men netop i en politisk ophidset periode, hvor regering og folketing er udsat for pres både indefra og udefra i anledning af terrorhandlinger her eller i udlandet er noget sådant ikke betryggende. Det forekommer mig at vi burde lære af erfaringer fra de fleste andre lande om, hvordan man sikrer anklagemyndigheden uafhængighed og hvilke fordele, dette har medført.

OLE ESPERSEN